

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

ONDŘEJ SOVÁK

5. ročník

**PROBLÉMY TRESTNÍHO SOUDNICTVÍ
NAD MLÁDEŽÍ**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: 27. 4. 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 27. 4. 2010

Ondřej Sovák

Poděkování

Děkuji panu Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za odborné vedení diplomové práce a pomoc při jejím strukturování.

Děkuji svému otci JUDr. Zdeňkovi Sovákovi za oprávněnou kritiku a poskytnutí některých materiálů, bez nichž by práce nevznikla.

Obsah:

Obsah	4
Úvod	5
1. Geneze právní úpravy trestního soudnictví nad mládeží na našem území	6
1.1. Předchůdci zákona č. 218/2003 Sb.	6
1.2. Zákon č. 218/2003 Sb., jeho přijímání a novely	8
1.2.1. Situace před přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže	8
1.2.2. Důvody vedoucí k přijetí zákona č. 218/2003 Sb.	9
1.2.3. Změny v přijatém zákoně oproti původní osnově	10
1.2.4. První novela – zákon č. 383/2005 Sb.	12
1.2.5. Druhá novela – zákon č. 253/2006 Sb.	14
1.2.6. Třetí novela – zákon č. 345/2007 Sb.	14
1.2.7. Čtvrtá novela – zákon č. 129/2008 Sb.	16
1.2.8. Pátá novela – zákon č. 41/2009 Sb.	17
1.2.9. Dílčí shrnutí	27
2. Základní zásady trestního soudnictví nad mládeží	29
2.1. Základní zásady zákona č. 218/2003 Sb.	29
2.1.1. Zásada zvláštního (specifického) přístupu při projednávání trestních věcí mladistvých (§ 3 odst. 4)	30
2.1.2. Zásada spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizujícími probační programy (§ 3 odst. 4 poslední věta)	31
2.1.3. Zásada ochrany soukromí mladistvého (§ 3 odst. 5)	33
2.1.4. Zásada rychlosti řízení (§ 3 odst. 6)	33
2.1.5. Zásada uspokojení zájmů poškozeného (§ 3 odst. 7)	34
2.2. Instituty měnící či doplňující obsah základních zásad obsažených v trestním řádu	35
2.2.1. Zásada presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 trestního řádu)	36
2.2.2. Zásada oficiality, zásada legality (§ 2 odst. 3, odst. 4 trestního řádu)	36
2.2.3. Zásada volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 trestního řádu)	37
2.2.4. Zásada veřejnosti (§ 2 odst. 10 trestního řádu)	37
2.2.5. Zásada zajištění práva na obhajobu (§ 2 odst. 13 trestního řádu)	38
3. Vybrané instituty zákona o soudnictví ve věcech mládeže	40
3.1. Ochrana soukromí mladistvého	40
3.2. Odchyłka od obecného pravidla o místní příslušnosti soudu	45
3.3. Vazba mladistvého	46
3.4. Odstoupení od trestního stíhání	48
Závěr	51
Seznam literatury a zdrojů	55
Summary	58

Úvod

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), představuje po více než 60-ti letech opět samostatný kodex upravující velmi podrobně problematiku trestního soudnictví nad mládeží. Od vstupu zákona v účinnost 1. 1. 2004 vykrytalizovaly mnohé problémy, kterým se teorie i praxe snaží čelit.

Ve své práci si neodpustím krátký historický exkurz do úpravy trestání mladistvých v minulosti na našem území. Stručně se zmíním o složitém legislativním procesu, který předcházel přijetí zákona č. 218/2003 Sb. Hodlám podrobněji rozebrat novely zákona o soudnictví ve věcech mládeže, především přínos a důvody vedoucí k jejich přijetí. Zvláštní pozornost zaměřím na poslední z nich provedenou zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, jejíž dopady na zákon o soudnictví ve věcech mládeže byly nejmýraznější a dosud nebyla možnost jim v kvalifikačních vysokoškolských pracích věnovat náležitou pozornost.

Další část bude patřit základním zásadám vyjádřeným v § 3 zákona a modifikacím základních zásad uvedených v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestním řádu), neboť bez jejich pochopení nelze přistoupit k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže jako k celku ve všech souvislostech.

Třetí část zaměřím na vybrané instituty zákona, především podrobněji rozeberu velmi diskutovanou problematiku ochrany soukromí mladistvého, dále otázku místní příslušnosti soudu pro mládež, která není tolik reflektována v odborné literatuře, ale o to intenzivněji se jí věnuje judikatura soudů z důvodu praktických problémů vznikajících u mladistvých bez pevného rodinného zázemí. Krátce se zmíním o odklonech použitelných v trestním řízení vedeném proti mladistvému a rovněž o vazbě, jakožto vážném zásahu do osobní svobody občana, obzvláště citelného u mladistvého.

V úplném závěru práce se pokusím shrnout poznatky předchozích částí a nastínit některá řešení de lege ferenda tam, kde zákon v praxi vykazuje určité nedostatky.

1. Geneze právní úpravy trestního soudnictví nad mládeží na našem území

1.1. Předchůdci zákona č. 218/2003 Sb.

Pomineme-li krutý a ve své době již zaostalý trestní zákoník Marie Terezie *Constitutio Criminalis Theresiana* z roku 1768, který formálně vylučuje trestní odpovědnost pachatele do 14 let pro nedostatek věku a rovněž osvícenecký Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně Josefa II. z roku 1787, jenž zavedl do našeho trestního práva zásadu *nullum crimen sine lege*, pak jako první za zmínku nepochybně stojí Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích vyhlášený pro monarchii vyjma Uher 3. září 1803. Byl na svou dobu skvělým právnickým dílem, vynikal přehledností a stejně jako *Theresiana* vylučoval trestní odpovědnost do 14 let pro nedostatek věku pachatele.¹ Rakouský trestní zákoník č. 117/1852 ř. z. ze dne 27. 5. 1852, který byl ve skutečnosti pouhou novelizací zákoníku z roku 1803, v dílu II. nazvaném O přečinech a přestupcích obsahoval hlavu III.: O trestání nedospělých.² Zákon obsahoval dělení na období dětství, období nedospělosti a období mladistvých.

Ustanovení výše uvedené hlavy III. neplatilo jednotně na celém území budoucího Československa a ke sjednocení právní úpravy došlo až zákonem č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží ze dne 11. března 1931, který celou problematiku upravil komplexně a samostatně. Cílem tohoto na tehdejší dobu velmi pokrokového zákona bylo spíše vychovávat, než trestat. Zákon definuje kategorii nedospělých, kteří nedovršili čtrnáctého roku svého věku a vylučuje u nich odpovědnost podle trestních zákonů (§ 1) a dále kategorii mladistvých, kteří dovršili čtrnáctý, ale nedokonali osmnáctý rok svého věku (§ 2). Trestný čin spáchaný ve věku mladistvém nazývá proviněním (§ 3) a soudu jsou k dispozici moderní možnosti, kdy může upustit od potrestání i přes odsuzující výrok, jde-li o čin menšího významu, kterého se mladistvý

---

¹ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde Praha, 2003. s. 197-200. ISBN 80-7201-433-1

² KRATOCHVÍL, V. Systematika obecné části trestního zákona (de lege lata, de lege ferenda). In MUSIL, J; VANDUCHOVÁ, M. *Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia s.r.o., 1998. s. 20. ISBN 80-85963-68-X

dopustil z nerozvážnosti nebo vlivem jiné osoby či z omluvitelné neznalosti právních předpisů (§ 6) a je-li to nejučelnější pro mravní vývoj mladistvého (§ 5). Stejně jako dnes mohl soud přenechat potrestání rodině nebo škole (§ 6). Upravuje instituty jako ochranný dozor, ochranná výchova či peněžitý trest. Obdobně jako v současně platném zákoně upravuje místní příslušnost soudu primárně podle místa stálého pobytu obviněného mladistvého (§ 29). Ochrana soukromí mladistvého není sice tak prohloubena (§ 48), jako v platném zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, nicméně při neoprávněném uveřejnění zprávy o trestném činu spáchaném osobou mladistvou, při uvedení jejího jména nebo jiné okolnosti, z nichž bylo možno usuzovat na osobu mladistvého, či zveřejnění podobizny mladistvého provinilce, mohl být viník potrestán pro přečin jednak peněžitým trestem, jednak vězením od tří dnů do jednoho měsíce (§ 60).

Zákon z roku 1931 byl, ke škodě věci, spolu se specializovanými soudy mládeže bez náhrady zrušen trestním zákonem č. 86/1950 Sb., v němž mladistvých se týkalo jen několik málo ustanovení a pouhý jeden oddíl v hlavě IV.: Tresty, nazvaný Zvláštní ustanovení o trestání mladistvých. Zákon umožňoval v ustanovení § 58 odst. 1 soudu upustit od potrestání pokud: a) nemohl mladistvý z omluvitelného důvodu plně rozpoznat, že jeho jednání je pro společnost nebezpečné, b) šlo o trestný čin menšího významu, k němuž byl mladistvý sveden příležitostí nebo tíživými osobními nebo rodinnými poměry, c) šlo o trestný čin menšího významu, jehož se mladistvý dopustil z nerozvážnosti nebo pod vlivem jiné osoby, nebo d) měl-li soud za to, že ochranná výchova, kterou nařídí, splní účel trestu. Zákonem bylo rozšířeno právo soudu upustit od potrestání mladistvého, jehož uznal vinným, při nařízení ochranné výchovy. Vykonávat nad mladistvým ochranný dozor nebo dohled již nový trestní zákon neumožňoval.³

Trestní zákon z roku 1950 byl zrušen ke dni 31. 12. 1961 spolu s přijetím nových trestních kodexů – zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), obou s účinností od 1. 1. 1962.

---

³ KOTULAN, P.; ROZUM, J.; VŮJTĚCH, J. *Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. s. 24. ISBN 80-86008-77-0

Narozdíl od předchozího trestního zákona, zákon č. 140/1961 Sb. sice vyčleňoval ustanovení o trestním stíhání mladistvých do samostatné hlavy VII., přesto však úprava problematiky soudnictví nad mládeží byla naprosto nevyhovující. Terčem silné kritiky bylo například ustanovení § 78 citovaného zákona, podle něhož soud mohl uložit mladistvému pouze tresty odnětí svobody a propadnutí věci, a byl-li výdělečně činný, také nápravné opatření nebo peněžitý trest. Uložení ochranné výchovy bylo možné podle ustanovení § 84 pouze tehdy, jestliže bylo od potrestání mladistvého upuštěno. Možnosti soudu k převýchově mladistvých byly tedy dosti omezené a ani ony nebyly, podle mínění kritiků, dostatečně využívány.⁴ Situace se do roku 1989 změnila jen málo a rejstřík trestů, které bylo možno mladistvému provinilci uložit, se rozšířil až s přijetím novely trestního zákona č. 175/1990 Sb. o trest vyhoštění a za podmínky, že to není na překážku přípravě na jeho povolání, též o trest zákazu činnosti, přičemž horní hranice tohoto trestu nesměla převyšovat pět let. Pozitivní změny přinesly následující novely trestního zákona a trestního řádu: a) zákon č. 292/1993 Sb., který novelizoval trestní řád a zavedl do našeho právního řádu možnost podmíněného zastavení trestního stíhání, b) zákon č. 152/1995 Sb., který přinesl do trestního řádu institut narovnání a do trestního zákona trest obecně prospěšných prací, c) zákon č. 253/1997 Sb., který zavedl možnost ukládat probační dohled. Přestože šlo o významnou pozitivní změnu, cílem zákonodárce nebylo zvýhodnit skupinu mladistvých, ale šlo o rozšíření možností ukládání jiného druhu trestu, než nepodmíněného trestu odnětí svobody, pro všechny pachatele bez ohledu na jejich věk.⁵

1.2. Zákon č. 218/2003 Sb., jeho přijímání a novely

1.2.1. Situace před přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže

Jak již bylo řečeno výše, zákon č. 218/2003 Sb. byl definitivně schválen Senátem Parlamentu České republiky dne 25. června 2003. Cestu Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR zahájil jako sněmovní tisk č. 210, když jej vláda předložila

---

⁴ NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství*. 2. vyd. Praha: Academia, 1969. s. 35. ISBN 508-21-865

⁵ VANDUCHOVÁ, M. Poslední novely trestního zákona z hlediska trestání mladistvých. In MUSIL, J; VANDUCHOVÁ, M. *Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia s.r.o., 1998. s. 314. ISBN 80-85963-68-X

sněmovně 4. 2. 2003. Prezident jej podepsal 9. 7. 2003 a zákon byl 31. 7. 2003 vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 79. Cesta od rozhodnutí vypracovat nový samostatný zákon týkající se soudnictví nad mládeží až k nabytí jeho účinnosti dne 1. 1. 2004 byla však mnohem delší a složitější.

Ve svém textu ponechám stranou silnou kritiku stávajícího stavu, ve kterém se soudnictví nad mládeží, do doby přijetí nového zákona, nacházelo ze strany odborné veřejnosti. Stejně tak i různé návrhy, které však k vypracování žádné konkrétní osnovy zákona nevedly. Již v letech 1997-1999 bylo pracovní skupinou ustavenou v rámci Komise pro rekodifikaci trestního práva analyzováno několik dokumentů věnovaných rekodifikaci práva soudnictví nad mládeží. Na jejich základě byla vypracována počátkem roku 2000 neoficiální osnova nového zákona o trestním soudnictví nad mládeží⁶ publikovaná v příručce Ministerstva spravedlnosti České republiky v roce 2000 jako svazek č. 59. Na jejím zpracování se podíleli mimo jiné Helena Válková, Alexander Sotolář, Zdeněk Sovák, Otakar Osmančík a mnozí další. V září 2001 vláda schválila věcný záměr předmětného zákona a v lednu 2001 byl pracovní skupinou předložen návrh paragrafovaného znění, který byl jako zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže v červenci 2001 schválen vládou a v srpnu 2001 předložen k projednání Parlamentu. Po prvním čtení a průtazích ve výborech byl nakonec vyřazen z jednání Poslanecké sněmovny 23. 4. 2002. Poslaneckou sněmovnou tak začal být návrh zákona, jehož přípravou se skupina odborníků zabývala více než pět, projednáván ve druhém a třetím čtením až těsně před ukončením jejího volebního období.⁷

1.2.2. Důvody vedoucí k přijetí zákona č. 218/2003 Sb.

Dle důvodové zprávy k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže byla hlavním nedostatkem předchozí právní úpravy provedené v hlavě sedmé, § 74 až § 87 trestního zákona č. 140/1961 Sb. (trestní odpovědnost a trestání mladistvých) a v hlavě deváté, §

---

⁶ HÁLKOVÁ, H. Proč byla reforma trestního soudnictví ve věcech mládeže oddálena a jaké byly její cíle. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1, č. 5, s. 136.

⁷ tamtéž

291 až § 301, zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (řízení proti mladistvým), nedostatečná diferenciací trestní odpovědnosti mladistvých, která nepřihlížela k jiné povaze a projevům jimi spáchané trestné činnosti. Úprava provedená výše uvedenými zákony podle zákonodárce neumožňovala, kvůli své koncepci jakožto pouhé výjimky z úpravy obecné, formulaci základních zásad a postupů charakterizujících zvláštní řízení proti mladistvým pachatelům. Dále zákonodárce jednoznačně vyzdvihl v navrhované úpravě specializované soudy mládeže i specializované ostatní orgány činné v trestním řízení, možnost dostatečně upravit zacházení s osobami mladšími patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného, posílit zásadu pomocné úlohy trestní represe a rovněž zabezpečit spolupráci s Probační a mediační službou. Smyslem nové právní úpravy mělo být komplexní upravení hmotněprávních i procesních aspektů trestání mládeže a zakomponování východisek tzv. restorativní justice. Zákon měl umožnit použití opatření potřebných k nápravě, ochraně i výchově proti dítěti, které se dopustilo činu jinak trestného, ovšem ne v trestním, nýbrž v občanském soudním řízení, buď podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, nebo podle zákona o rodině v návaznosti na zákon o sociálně-právní ochraně dětí. To mělo lépe umožnit přihlídnout ke specifickým vězícím se k této skupině mládeže.⁸

1.2.3. Změny v přijatém zákoně oproti původní osnově

Předně bych rád zdůraznil, že Parlamentem ČR nakonec schválený návrh zákona vyzněl v duchu původní osnovy publikované v příručce Ministerstva spravedlnosti České republiky v roce 2000. Přesto však ne všechny provedené změny a úpravy se setkaly s pozitivní odezvou odborné veřejnosti. V původní osnově se objevil institut výstražného omezení osobní svobody, který spočíval v krátkodobém umístění mladistvého do věznice, zpravidla ve volném čase ve dnech pracovního volna nebo pracovního klidu, v rozsahu jednoho až čtyř kalendářních týdnů tak, aby pobyt ve věznici nenarušoval vzdělání nebo pracovní zařazení mladistvého. Zároveň měl být mladistvý podroben jen takovým omezením, která jsou nezbytná k dosažení účelů užití

---

⁸ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o odpovědnosti mládeže* [online]. Tisk 210 Poslanecké sněmovny, IV. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=210&CT1=0>>

zákona o soudnictví ve věcech mládeže.⁹ Osobně se domnívám, že přímá hrozba vězením by mohla mít mnohem lepší preventivní účinek na delikventa, který nad spácháním činu teprve uvažuje, než vyhlídka být i relativně dlouhé zkušební doby při podmíněném odsouzení či podmíněném odsouzení s dohledem. Další poměrně významnou odlišností bylo, že při uložení peněžitého trestu osnova zákona nepočítala s možností, ba dokonce přímo zapovídala uložení náhradního trestu odnětí svobody pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán. Kromě umožnění mladistvému nahradit zaplacení peněžitého trestu provedením práce v rámci programu pro tento účel zřízeného, či možnosti soudu uložit mu některé z ochranných nebo výchovných opatření, nabízela osnova další variantu řešení. Ukázal-li by se totiž peněžitý trest uložený mladistvému nedobytným, soud mohl nařídit usnesením, aby byl mladistvý střežen a přiměřeně zaměstnán nepřetržitě po dobu tří až šesti hodin mezi devátou a patnáctou hodinou na příhodném místě, nikoli však ve věznicí.¹⁰ Posledně jmenované, jinak velmi motivační ustanovení by však v praxi bylo, dle mého názoru, jen stěží realizovatelné z důvodu nedostatku vhodných pracovních příležitostí a rovněž vysoké finanční i administrativní náročnosti. Podobné problémy jsou i při ukládání trestu obecně prospěšných prací. Dalším z administrativně náročných prvků pro celý systém trestní justice nad mládeží, byla osnovou předpokládaná povinnost soudu při konečném (meritorním) rozhodnutí přihlídnout ke zprávě o sociálních poměrech mladistvého.¹¹ Tato povinnost je v platném zákoně o soudnictví ve věcech mládeže oslabena, kdy soud podle ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., při svém rozhodování přihlídně také k okolnostem vyplývajícím ze zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech a k aktuální životní situaci mladistvého, ovšem jen za předpokladu, byla-li tato zpráva vyžádána a předložena. Výše naznačená změna je podle mne ku prospěchu věci, neboť by vedla k nutnosti probačních úředníků či pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí zprávy pro nedostatek času formalizovat a urychlovat jejich vypracování. Ty by pak nebyly dostatečným podkladem pro možnost správně individualizovat postup soudu a rozhodnutí v každé jednotlivé věci.

---

⁹ LORTIE, S.; POLANSKI, M.; SOTOLÁŘ, A.; VÁLKOVÁ, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59, 2000. s. 302. ISBN 80-902656-1-8

¹⁰ LORTIE, S.; POLANSKI, M.; SOTOLÁŘ, A.; VÁLKOVÁ, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59, 2000. s. 311. ISBN 80-902656-1-8

¹¹ LORTIE, S.; POLANSKI, M.; SOTOLÁŘ, A.; VÁLKOVÁ, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59, 2000. s. 260. ISBN 80-902656-1-8

Jako hlavní nedostatek přijatého zákona o soudnictví ve věcech mládeže oproti osnově z roku 2000 je možno spatřovat, že původní osnova počítala se zavedením nové kategorie osob nazvané mladí dospělí. Mladým dospělým měl být pro účely zákona ten, kdo v době spáchání trestného činu dovršil osmnáctý a nepřekročil dvacátý první rok svého věku.¹² Proti obecné úpravě trestání mladistvých návrh neumožňoval mladému dospělému uložit ochrannou výchovu, ochranný probační dohled, výchovná opatření, ani přenechat potrestání mladého dospělého staršího devatenácti let jeho rodině. Nebylo možné nahradit u něj vazbu umístěním v péči důvěryhodné osoby, ani použít ustanovení o postavení, právech a povinnostech orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zákonného zástupce obviněného a některé další instituty. Přesto se však řízení v trestních věcech mladých dospělých, se shora naznačenými výjimkami, mělo řídit stejnými pravidly, jako řízení v trestních věcech mladistvých.¹³ Domnívám se, že pro psychiku pachatele a možnosti jeho úspěšné resocializace, mohla mít navrhovaná úprava blahodárny efekt. Zvláště pak se zřetelem k tomu, že jedinci ve věku do dovršení 21 let se vyznačují řadou odlišných psychologických, sociálních i kriminologických specifik, kdy jejich, často navenek demonstrovaná, fyzická a mentální vyspělost nekoresponduje s jejich psychologickou zralostí.¹⁴

1.2.4. První novela – zákon č. 383/2005 Sb.

První novelizace zákona o soudnictví ve věcech mládeže byla provedena zákonem č. 383/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, který byl schválen 19. 8. 2005 a vyhlášen ve Sbírce zákonů 1. října 2005. Novela si dle důvodové zprávy kladla za cíl v soudním rozhodování zřetelně vyjádřit rozdíl mezi ústavní a ochrannou výchovou. Ochranná výchova, jakožto čistě trestněprávní opatření, může být uložena pouze odsouzenému pachateli provinění a

---

¹² LORTIE, S.; POLANSKI, M.; SOTOLÁŘ, A.; VÁLKOVÁ, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59, 2000. s. 244. ISBN 80-902656-1-8

¹³ LORTIE, S.; POLANSKI, M.; SOTOLÁŘ, A.; VÁLKOVÁ, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59, 2000. s. 316-317. ISBN 80-902656-1-8

¹⁴ HÁLKOVÁ, H. Proč byla reforma trestního soudnictví ve věcech mládeže oddálena a jaké byly její cíle. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1, č. 5, s. 137.

jejím účelem je vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj jedince. Nejde však pouze o jeho převýchovu, ale roli hraje rovněž hledisko ochrany společnosti před závadným chováním. Oproti tomu důvodová zpráva zdůrazňuje, že účelem ústavní výchovy, jakožto čistě civilněprávního institutu, je především nahrazení špatného nebo chybějícího rodinného prostředí a z hlediska dítěte pak jde také o situace, kdy svým chováním nezavdalo příčinu k tomuto opatření, protože ji nelze pojímat jako druh sankce. Z těchto důvodů bylo, podle mínění zákonodárce, ustanovení § 22 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže platného a účinného v době před přijetím novely, nevhodně formulováno, neboť navozovalo dojem, že oba typy náhradní výchovy (ochranná výchova a ústavní výchova) mohou být uloženy jako určitý druh sankce za spáchané provinění a že se od sebe liší jen mírou omezujících prvků při jejich výkonu. Předpokladem nařízení ústavní výchovy obecným soudem jsou však důvody předpokládané v ustanovení § 46 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, tedy vážné ohrožení nebo narušení výchovy dítěte. Naopak ochranná výchova může být uložena jako reakce na spáchané trestní provinění i v případech, kdy by jinak důvody pro ústavní výchovu dány nebyly. Hlavním cílem novely tedy bylo zřetelně oddělit ukládání ochranné výchovy a nařizování ústavní výchovy, aby delikventi, kterým byla nařizována ústavní výchova i tam, kde bylo vhodnější uložit ochrannou výchovu, nebyli v zařízení společně s dětmi, které měly nařizenu ústavní výchovu např. v důsledku ztráty rodičů či sociálních potíží rodiny. Zároveň měla novela odstranit stav, kdy soudy, z důvodu pouze malých rozdílů mezi režimem dítěte s nařízenou ústavní výchovou a dítěte s uloženou ochrannou výchovou, neviděly důvod, proč by měly ukládat ochrannou výchovu. Navíc když takové dítě pro ně do budoucna znamenalo více starostí, jelikož bylo nutné soudně povolovat například krátkodobý pobyt mimo zařízení u rodičů apod.¹⁵ Myslím, že zamýšlených cílů by bylo dosaženo především ještě zřetelnějším oddělením režimu výkonu ústavní a ochranné výchovy.

---

¹⁵ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2004 Sb., a další související zákony* [online]. Tisk 822 Poslanecké sněmovny, IV. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=822&CT1=0>>

1.2.5. Druhá novela – zákon č. 253/2006 Sb.

Účelem druhé novely provedené zákonem č. 253/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, přijaté dne 19. 4. 2006 a vyhlášené ve Sbírce zákonů 2. června 2006, bylo především nově upravit problematiku uznávání a výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazního prostředku mezi členskými státy Evropské unie z důvodů transpozice Rámcového rozhodnutí Rady č.2003/577/SVV, o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii. V rámci novelizace zákona o soudnictví ve věcech mládeže mělo jít jednak o provedení drobných terminologických změn (navazujících na změnu názvu trestu propadnutí věci a ochranného opatření zabránění věci v souvislosti s rozšířením konfiskačních institutů), jednak o zpřesnění úpravy ohledně možnosti předsedy senátu rozhodnout o způsobu uveřejnění odsuzujícího rozsudku o provinění spáchaném mladistvým, či o činu jinak trestném spáchaném dítětem mladším 15 let.¹⁶ Zvláště posledně jmenovanou změnu, spočívající v možnosti rozhodnout o způsobu uveřejnění odsuzujícího rozsudku, lze hodnotit velmi pozitivně, zvláště pak vzhledem k reakcím, které do doby účinnosti novelizace platná právní úprava vyvolávala, jak o tom samostatně pojednám v části věnované problematice ochrany soukromí mladistvého.

1.2.6. Třetí novela – zákon č. 345/2007 Sb.

V pořadí třetí novelizace zákona o soudnictví ve věcech mládeže byla provedena zákonem č. 345/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jenž byl schválen dne 5. 12. 2007 a vyhlášen ve Sbírce zákonů 21. prosince 2007. Novela se snažila především řešit nežádoucí stav, kdy platná právní úprava nevyhovovala z hlediska splnění závazků plynoucích pro Českou republiku z rámcového rozhodnutí Rady 2005/214/SVV, o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut, které obsahovalo několik problematických ustanovení. Především šlo o

---

¹⁶ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online]. Tisk 1003 Poslanecké sněmovny, IV. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1003&CT1=0>>

požadavek uznávat a vykonávat na území ČR rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie o peněžité sankci a plnění směřující vůči právnické osobě, což by, v případě implementace, porušilo základní principy trestního řízení založené na individuální odpovědnosti fyzické osoby, též ústavní zásadu *nullum crimen sine lege*, *nulla poena sine lege*, jakož i princip právní jistoty. Ve vztahu k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže bylo třeba implementovat článek 28 směrnice 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004, o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Článek 28 stanovil povinnost transponovat do právních řádů členských států zákaz přijetí rozhodnutí o vyhoštění nezletilého občana Evropské unie. Výjimku připouštěl pouze v případě, kdy je takové rozhodnutí založené na naléhavých důvodech veřejné bezpečnosti nebo veřejného pořádku, nebo pokud je takové vyhoštění nezbytné z hlediska nejlepších zájmů dítěte ve smyslu Úmluvy OSN o právech dítěte z roku 1989. V návaznosti na výše uvedené vznikla dle názoru zákonodárce rovněž potřeba zdůraznit zásadu, že i u mladistvých, kteří nejsou příslušníky členských států EU, se mají soudy zabývat při zvažování uložení trestu vyhoštění tzv. nejlepším zájmem dítěte ve smyslu Úmluvy o právech dítěte, vždy ve vztahu ke konkrétnímu mladistvému a ke konkrétní situaci, ve které se nachází. Ustanovení nově vloženého § 75a pak zajišťuje implementaci článku 33 odst. 2 směrnice 2004/38/ES, o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Článek 33 odst. 2 stanoví členským státům povinnost přezkoumat, zda nezletilý občan Evropské unie, kterému bylo trestní opatření vyhoštění uloženo a nebyl vyhoštěn z území členského státu (České republiky) do dvou let od uložení tohoto trestního opatření, stále a skutečně představuje ohrožení veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti a zda nedošlo k podstatné změně okolností. Pokud předseda senátu shledá, že nastaly okolnosti, pro které trestní opatření vyhoštění nelze uložit (tj. skutečnosti uvedené v ustanovení § 26 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a v § 57 odst. 1 a 3 tehdy platného a účinného trestního zákona), je dán důvod k upuštění od výkonu trestního opatření vyhoštění.¹⁷

---

¹⁷ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online]. Tisk 182 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=182&CT1=0>>

1.2.7. Čtvrtá novela – zákon č. 129/2008 Sb.

V pořadí čtvrtá novelizace zákona č. 218/2003 Sb. byla provedena zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů ze dne 19. 3. 2008, který byl vyhlášen ve Sbírce zákonů 16. dubna 2008. Dle důvodové zprávy bylo cílem novely zavést do našeho právního řádu do té doby chybějící nové ochranné opatření nazvané zabezpečovací detence a zavedení trestního postihu odsouzeného, který nenastoupí řádně a včas do výkonu trestu odnětí svobody. Zabezpečovací detence je ochranné opatření, které, po vzoru zahraničních právních úprav, řeší dlouhodobý problém s výkonem ústavní ochranné léčby některých zvláště nebezpečných pacientů v psychiatrických léčebnách. Zákonodárce zcela správně zdůraznil, že někteří pacienti jsou osobami nepodrobnými a nespolupracujícími, které odmítají, či dokonce sabotují léčbu a v negativním smyslu tak ovlivňují ostatní pacienty. Navíc zdravotnická zařízení, díky postupné humanizaci a liberalizaci, nejsou k zacházení s těmito pacienty uzpůsobena, o čemž svědčí především opakující se útoky nebezpečných sexuálních deviantů a agresorů, u nichž existuje reálný předpoklad, že se budou i v budoucnu dopouštět závažného nebezpečného jednání. Zabezpečovací detence má být vykonávána ve zvláštních ústavech zřizovaných a spravovaných Vězeňskou službou, se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy. Účast na těchto programech bude povinná. Zvláštní podmínkou pro uložení zabezpečovací detence je její subsidiarita k ochrannému léčení, přičemž předpoklad neúčinnosti ochranného léčení musí být podložen objektivním zhodnocením všech podstatných okolností (zejména s přihlédnutím k povaze duševní poruchy, možností působení na pachatele, aj.). Soud uloží zabezpečovací detenci při upuštění od potrestání, jestliže pachatel spáchal úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou a nelze přitom očekávat, že by uložené ochranné léčení vedlo k dostatečné ochraně společnosti a soud má za to, že zabezpečovací detence zajistí ochranu společnosti lépe než trest. Soud také uloží zabezpečovací detenci, jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zvlášť závažného trestného činu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat,

že by uložené ochranné opatření vedlo k dostatečné ochraně společnosti. Zabezpečovací detence potrvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti, přičemž soud nejméně jednou za 12 měsíců (a u mladistvých jednou za 6 měsíců) přezkoumá, zda důvody pro její pokračování ještě trvají. Zároveň může soud zabezpečovací detenci změnit na ústavní ochranné léčení a naopak, v přímé návaznosti na postoj osoby k léčebnému procesu. Jelikož je možné uložit zabezpečovací detenci i mladistvému, počítala novela s přípravou speciálních výchovných a vzdělávacích pedagogických programů, které by měly, v kombinaci s dalšími programy, přispět k rychlému opětovnému zařazení mladistvého do léčebných procesů v rámci výkonu ochranného léčení ústavního a jeho návratu do psychiatrické léčebny.¹⁸ Uvedená změna se pozitivním způsobem dotkla možností soudu při rozhodování o tom, které ochranné opatření může jako nejvhodnější uložit v konkrétním případě a to přesto, že nebyla primárně určena pouze pro pachatele trestných činů, resp. provinění z řad mladistvých, nýbrž šlo obecně o rozšíření počtu alternativ ochranných opatření ukládaných všem pachatelům bez rozdílu věku. Novela byla nutnou reakcí na časté úteky z psychiatrických léčeben z uzavřených oddělení, kde byli umisťováni nebezpeční pachatelé ve výkonu ochranného léčení ústavního.

1.2.8. Pátá novela – zákon č. 41/2009 Sb.

Zatím poslední novelizace zákona o soudnictví ve věcech mládeže byla provedena zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku. Zákon byl schválen 8. 1. 2009, vyhlášen ve Sbírce zákonů 2. února 2009 a jako celek nabyl účinnosti 1. ledna 2010 spolu s novým trestním zákoníkem. Zákon novelizuje na devět desítek právních předpisů a nejvíce se samozřejmě dotýká zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), ve znění pozdějších předpisů. I do zákona o soudnictví ve věcech mládeže však přinesl několik revolučních změn. Kromě mnoha legislativně-technických zásahů jde především o následující otázky. V souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku došlo k nahrazení zavedeného pojmu společenské nebezpečnosti (trestného činu pro společnost) novým pojmem společenské škodlivosti. Dle důvodové zprávy byl hlavním motivem pro

---

¹⁸ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů* [online]. Tisk 251 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>>

takovouto změnu fakt, že v materiálním pojetí trestného činu jako základu trestní odpovědnosti, je na prvním místě zdůrazňována společenská nebezpečnost trestného činu vymezená formálními kritérii, která v dostatečné míře neumožňují poznat smysl pojmu. K vyřídění činů, které mají znaky trestného činu jen zdánlivě, je třeba použít podstatně konkrétnějších a jednoznačnějších kritérií. Z terminologického hlediska se pak, dle autorů nového trestního zákoníku, společenská škodlivost činu vztahuje ke spáchanému činu, který zasáhl zájmy chráněné trestním zákonem a v tomto smyslu je „poškodil“. Společenská škodlivost je určována povahou a závažností trestného činu, jak to vyplývá z § 39 odst. 2¹⁹ zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, který stanoví, že povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem. V souvislosti s proklamovaným přechodem z materiálního na formální pojetí provinění, kdy přiměřenost je nadále třeba vztahovat k závažnosti činu, došlo i v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže k nahrazení pojmu společenské nebezpečnosti činu pojmem „závažnost činu“ a nebezpečnost pro společnost byla nahrazena pojmem „protiprávnost“.²⁰

Jednoznačně pozitivně je třeba hodnotit změnu provedenou v ustanovení § 58 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kdy k vyšetření duševního stavu mladistvého nebude nadále nutné povinně přibírat dva znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii, ale pouze jednoho znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a jednoho znalce z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie, se specializací na dětskou psychologii. Tato úprava má zajistit lepší a komplexnější posouzení osobnosti mladistvého z hlediska aktuálního duševního stavu jak po stránce psychiatrické, tak i psychologické, což má zásadní význam pro správné rozhodnutí

---

¹⁹ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona trestního zákoníku* [online]. Tisk 410 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>

²⁰ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku* [online]. Tisk 411 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>>

konkrétní trestní věci.²¹ Tato změna je pozitivní zvláště z toho důvodu, že zaměření každého z uvedených specialistů je jiné, neboť psychiatři se vyjadřují k ovládacím a rozpoznávacím schopnostem, ale úroveň rozumové a mravní vyspělosti určují psychologové.²²

Jako další pozitivní změnu je třeba hodnotit novelizaci ustanovení § 5 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Na problém nemožnosti uložení ochranného léčení mladistvému pachateli, který by byl nepříčetný, upozorňovala odborná veřejnost od samotného přijetí zákona. Např. Jelínek uvádí, že institut ochranného léčení a podmínky pro jeho uložení jsou (do přijetí novely) obsaženy pouze v trestním zákoně, nikoli v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Z toho vyplývá, že mladistvému pachateli, který by byl nepříčetný (a tedy trpěl duševní poruchou), tehdy platná právní úprava neumožňovala uložit ochranné léčení, pokud bychom plně respektovali vztah speciality zákona o soudnictví ve věcech mládeže k trestnímu zákonu vyjádřený v § 1 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Zároveň autor zdůrazňuje, že žádné z opatření uvedených v ustanovení § 93 odst. 1 tehdy platného zákona o soudnictví ve věcech mládeže, tedy dohled probačního úředníka, zařazení do výchovného programu nebo ochrannou výchovu, nelze považovat za ochranné léčení a účel těchto opatření je jiný.²³ Podobně Říha upozorňuje, že v rámci řízení podle hlavy 3. části 1. ZSM lze uložit pouze opatření taxativně uvedená v § 93 odst. 1 ZSM (tedy dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného programu ve středisku výchovné péče a ochrannou výchovu). Výčet opatření tak podle autora počítá mnohem spíše s neukončeným vývojem dítěte do 15 let, popř. zaostalého mladistvého, nepočítá však s mladistvým trpícím duševní poruchou, kterou je třeba léčit. Vše demonstruje na příkladu, kdy mladistvému, u něhož propukla sexuální deviace, v důsledku které při brutálním znásilnění usmrtil spolužačku, by bylo možno uložit ústavní sexuologické léčení, pokud by sexuální deviace jeho schopnosti ovládací podstatně snižovala, avšak nikoli tehdy, pokud by jeho ovládací schopnosti vylučovala.

---

²¹ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku* [online]. Tisk 411 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>>

²² KOVÁŘOVÁ, D. Obhájce mladistvého, opatrovník dítěte. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 10, s. 41.

²³ JELÍNEK, J. K trestní odpovědnosti mladistvých (Několik poznámek k ustanovení §5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže). *Kriminalistika*. 2005, roč. 38, č. 2, s. 131.

Takový závěr sám autor označuje za absurdní, nicméně argumentuje, že je nepřipustné provinit se proti obecným výkladovým pravidlům a neuznat výčet v § 93 odst. 1 ZSM za taxativní, ale za demonstrativní za současné argumentace účelem zákona. Zároveň vylučuje možnost postupovat per analogiam legis podle § 21 odst. 1 ZSM s tím, že jde v tomto případě o analogii ve prospěch pachatele, neboť pokládá taková rozhodnutí za protizákonná i protiústavní (srov. § 89 odst. 2 ZSM, čl. 2 odst. 2 LZPS).²⁴ V důvodové zprávě se připouští, že je v literatuře vyvozován závěr, že nepřičetnému mladistvému nelze uložit ochranné léčení, což je dovozováno z odkazu na možnost použití postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let s tím, že jde o jedinou možnost, jak lze postupovat u nepřičetného mladistvého z důvodů jednak nedostatečné rozumové a mravní vyspělosti podle § 5 odst. 1, tak i duševní choroby podle § 26 trestního zákoníku. Zákonodárce zdůrazňuje, že podle v praxi i teorii převládajícího názoru tomu tak není, poněvadž dikci § 5 odst. 2 je nutno vykládat jako „lze vůči němu použít *též* obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let“, a nikoli „lze vůči němu použít *jen* obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let“. S přihlédnutím k tomu se ustanovení § 21 zákona o soudnictví ve věcech mládeže vztahuje jak na mladistvého plně přičetného, tak i na mladistvého zmenšeně přičetného, ale i na mladistvého nepřičetného. Opačný závěr by podle důvodové zprávy (podobně jako to zdůrazňují výše uvedení autoři) vedl k absurdnímu závěru, podle něhož by bylo možno uložit ochranné léčení zmenšeně přičetnému mladistvému nebo mladistvému trpícímu duševní poruchou, ale nebylo by ho možno uložit nepřičetnému mladistvému. Vzhledem k tomu, že ukládání ochranného léčení je pro praxi mimořádně důležité, řeší se tato otázka jednoznačně s použitím odkazu na § 21.²⁵ Zvláště poslední věta pak vzbuzuje dojem, že do doby přijetí novelizace soudní praxe ustupovala potřebám ukládat ochranné léčení zvláště nepřičetným mladistvým, před držením se čisté litery zákona. Tento postoj je zcela pochopitelný, nicméně lze přivítat, že přijetím zákona č. 41/2009 Sb. se problematice ustanovení doplnilo v autory výše vytýkaném směru.

---

²⁴ ŘÍHA, J. Ještě k nepřičetnosti podle ZSVM. *Trestněprávní revue*. 2006, roč. 5, č. 10, s. 298.

²⁵ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku* [online]. Tisk 411 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>>

Kladně lze hodnotit i rozšíření počtu opatření, která lze ukládat dětem mladším patnácti let, aby bylo možno dítěti ukládat opatření individuálně a diferencovaně. Kromě dohledu probačního úředníka, zařazení do výchovného programu ve středisku výchovné péče a ochranné výchovy lze od 1. 1. 2010 navíc dítěti uložit i výchovnou povinnost, výchovné omezení a napomenutí s výstrahou, ohledně kterých se, s přihlédnutím k věku dítěte, přiměřeně použijí ustanovení § 18, 19 a 20 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. To však při zachování zásady, že i tato opatření může dítěti mladšímu patnácti let uložit pouze soud pro mládež a že mu může být současně uloženo i více opatření, je-li to potřebné k dosažení účelu tohoto zákona (§ 1 odst. 2).²⁶

Rozšíření počtu alternativ, které se soudu dávají k dispozici při konečném vyřízení věci, znamenalo rovněž zavedení dosud našemu právnímu řádu neznámých trestů do nového trestního zákoníku. Jde o trest domácího vězení, kdy soud podle § 60 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku ve znění zákona č. 306/2009 Sb., může uložit pachateli trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu (nedbalostního trestného činu nebo úmyslného trestného činu, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody do pěti let), jestliže kumulativně a) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a b) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Jako samostatný trest může být trest domácího vězení podle ustanovení § 60 odst. 2 trestního zákoníku uložen jen, jestliže, vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, uložení jiného trestu není třeba. Soud může zároveň podle ustanovení § 60 odst. 4 trestního zákoníku uložit pachateli na dobu výkonu tohoto trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život (zejména povinnost podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace, vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, léčení závislosti na návykových látkách, zdržet se hazardních her, požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek aj.). Navíc podle ustanovení § 60 odst. 5 trestního zákoníku, jde-li o pachatele ve věku

---

²⁶ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku* [online]. Tisk 411 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>>

blízkém věku mladistvých, může soud, v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů, uložit též některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé. Podle ustanovení § 61 odst. 1 trestního zákoníku při ukládání trestu domácího vězení musí soud uložit náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok.²⁷ Podle důvodové zprávy k novému trestnímu zákoníku bylo zavedení trestu domácího vězení do systému trestních sankcí v našem právním řádu vedeno požadavkem zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb, i ekonomickými hledisky vztahujícími se k výkonu takového trestu (značné ušetření prostředků každoročně vynakládaných na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody). Trest má být alternativou především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a měl by být ukládán osobám, které je třeba, s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možnostem jeho resocializace, sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí podmíněné odsouzení), ale postačuje u nich podstatně menší intenzita zásahu vůči nim.²⁸ Domácí vězení lze jako trestní opatření uložit i mladistvému podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. g) zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Kontrola výkonu trestu domácího vězení může být zajišťována dvojím způsobem, a to buď elektronickým kontrolním systémem, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného, anebo prostřednictvím namátkových kontrol prováděných úředníkem Probační a mediační služby.²⁹ Modifikace tohoto trestu v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže spočívá v tom, že, oproti dospělým pachatelům, u kterých je nutné tento trest zahlazovat podle ustanovení § 105 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku, u mladistvých se stanovuje fikce neodsouzení v návaznosti na vykonání tohoto trestu nebo upuštění od něho podle § 35 odst. 6 zákona o soudnictví ve věcech

---

²⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 90. ISBN 978-80-87212-22-6

²⁸ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku* [online]. Tisk 411 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>>

²⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 90. ISBN 978-80-87212-22-6

mládeže. Děje se tak z důvodu, že je jim třeba, dle důvodové zprávy, usnadnit přechod k normálnímu řádnému životu ve společnosti.³⁰

Novým druhem trestu, který lze podle ustanovení § 26 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, za podmínek stanovených v § 76 a § 77 trestního zákoníku, uložit mladistvému, je zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Ustanovení § 26 odst. 3 modifikuje horní hranici sazby, která v případě dospělých pachatelů činí až deset let a u mladistvých pachatelů nesmí převyšovat pět let. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce může být podle ustanovení § 76 odst. 1 trestního zákoníku uložen pachateli úmyslného trestného činu, kterého se dopustil v souvislosti s návštěvou takové akce. Jako samostatný trest může být podle ustanovení § 76 odst. 2 trestního zákoníku uložen, jestliže, vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, uložení jiného trestu není třeba. Trest spočívá podle ustanovení § 76 odst. 3 trestního zákoníku v tom, že se zakazuje odsouzenému účast po dobu výkonu tohoto trestu na stanovených sportovních, kulturních a jiných společenských akcích. Tento nový trest je určen k postihu specifického druhu trestné činnosti páchané v souvislosti s konáním různých sportovních, kulturních a jiných akcí (např. výtržnosti na stadionech při fotbalových utkáních). Povinnosti odsouzeného jsou podrobně specifikovány v ustanovení § 77 odst. 1 trestního zákoníku, přičemž v této souvislosti zákon dává poměrně široká oprávnění probačnímu úředníkovi, který může uložit odsouzenému povinnost dostavit se v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce k určenému útvaru Policie České republiky.³¹ Podle ustanovení § 77 odst. 2 trestního zákoníku se do doby výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce nezapočítává doba výkonu trestu odnětí svobody. Podle ustanovení § 26 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže pak může soud pro mládež uložit vedle trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce i vhodná výchovná opatření. Do našeho právního řádu tak byly zavedeny dva nové druhy trestů, které každý reagovaly na jinou naléhavou společenskou potřebu. Trest domácího vězení má odlehčit přeplněným

---

³⁰ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku* [online]. Tisk 411 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>>

³¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 107. ISBN 978-80-87212-22-6

věznicím v případech, kdy nepostačí uložení podmíněného odsouzení, ale zároveň není třeba pachatele umístit do věznice. Problémem ovšem je, že masivnímu rozšíření tohoto trestu v České republice brání na jedné straně (do doby uzavření rukopisu práce) nefungující elektronický kontrolní systém, na který Ministerstvo spravedlnosti vyhlásilo otevřené zadávací řízení a předpokládá spuštění celého systému nejdříve v roce 2011, na druhé straně však nedošlo k dostatečnému posílení stavu Probační a mediační služby, jejíž úředníci by měli obstarávat namátkové kontroly. Bez nich lze stěží vynutit fungování trestu v praxi. Za období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009 byl nápad nově evidovaných spisů dle statistiky Probační a mediační služby ČR 25851 spisů, z toho 5312 spisů v přípravném řízení a řízení před soudem a 20539 spisů (tedy téměř 80% všech nově evidovaných spisů) ve vykonávacím řízení.³² Lze předpokládat, že s rozšířením ukládání trestu domácího vězení, při absenci elektronického kontrolního systému, budou tato čísla strmě růst. Přitom bylo v roce 2009 na platy zaměstnanců Probační a mediační služby vynaloženo 98.678.000 Kč pro limitní počet 343 zaměstnanců.³³ Pro rok 2010 se počítá s vynaložením 128.188.000 Kč na mzdové prostředky pro pracovníky PMS³⁴, což by při průměrné mzdě okolo 24.000 Kč znamenalo možný nárůst počtu zaměstnanců zhruba o jedno sto. Domnívám se, že takový nárůst by ani zdaleka nemohl pokrýt potřeby namátkových kontrol, pokud by se trest domácího vězení ukládal na jedné straně místo nepodmíněného trestu odnětí svobody a na straně druhé u hraničních případů, které skončily odsouzením podmíněným. Rovněž trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce reaguje především na palčivý společenský problém zvýšeného výskytu výtržností odehrávajících se na stadionech při fotbalových utkáních. Činí tak způsobem velmi náročným na lidské zdroje, když stanovuje povinnost odsouzeného spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu tento úředník stanoví, zejména postupovat podle stanoveného probačního plánu, vykonávat stanovené programy sociálního výcviku a převýchovy a programy sociálního poradenství (srov. § 77 odst. 1 trestního zákoníku). Ukáže až praxe, jak si soudci nově zavedené tresty oblíbí. Na kritické

---

³² Probační a mediační služba České Republiky. *Statistika PMS ČR 2009* [online]. Dostupný z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/010109_311209_Statistika_PMS_CR_pro_www_stranky.doc>

³³ Probační a mediační služba České Republiky. *Rozbor hospodaření PMS ČR za rok 2009* [online]. Dostupný z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/106_ROZBOR_HOSPODARENI_PMS_CR_za_rok_2009.doc>

³⁴ Probační a mediační služba České Republiky. *PMS ČR - rozpočet přidělený pro rok 2010* [online]. Dostupný z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/106_PMS_CR_rozpocet_prideleny_pro_rok_2010.doc>

hodnocení je po třech měsících účinnosti nového trestního zákoníku ještě příliš brzy. Domnívám se však, že zvláště v trestu domácího vězení, by mohl být po úspěšném zavedení elektronického kontrolního systému velký potenciál a byla by škoda získat k němu negativní vztah a zkušenosti tím, že zákonodárce nedokázal dostatečně provázat dopad ustanovení trestního zákoníku s potřebami a možnostmi praxe.

Vzhledem ke skutečnosti, že nový trestní zákoník zavedl nový způsob vyměřování peněžitého trestu prostřednictvím tzv. denních sazeb, který se mohl do doby přijetí tohoto zákona uplatňovat pouze u mladistvých při vyměřování peněžitého opatření³⁵ podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, i pro dospělé pachatele trestných činů, bylo třeba sjednotit úpravu v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže a nadále v něm upravovat již jen odchylky od obecné úpravy. U dospělých pachatelů došlo k výraznému zvýšení maximální výměry peněžitého trestu z původních 5 mil. Kč na 36, 5 mil. Kč. Podle ustanovení § 27 odst. 2 a 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže může soud pro mládež uložit peněžité opatření v rozmezí od deseti do třistašedesátipěti denních sazeb, přičemž denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 5000 Kč. Výhoda stanovení peněžitého trestu touto formou spočívá zejména v jeho transparentnosti, neboť je z něj jasně patrný vliv závažnosti trestného činu i majetkových poměrů pachatele na určení konečné částky peněžitého trestu.³⁶ Tento způsob vyměřování peněžitého trestu se osvědčil v systému trestního systému nad mládeží, a lze jej proto přivítat i v obecné úpravě nového trestního zákoníku.

Zákon novelizoval rovněž § 18 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, neboť podle ustanovení § 18 odst. 1 výchovné povinnosti ukládá nejen soud pro mládež, ale v přípravném řízení tak činí rovněž státní zástupce. Proto nebylo důvodu, aby podle § 18 odst. 4 přihlížel ke zdravotní způsobilosti mladistvého jen soud. V praxi musel státní zástupce postupovat podle tohoto ustanovení jen analogicky a novela výše uvedený nedostatek odstranila.

Nejbouřlivější debaty vyvolal původně schválený návrh trestního zákoníku ve věcech mládeže a ve věku trestní odpovědnosti snížením věku trestní odpovědnosti dětí

---

³⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 97. ISBN 978-80-87212-22-6

³⁶ tamtéž

z 15 na 14 let. Ustanovení o sníženém věku se promítla i do zákona č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku. Diskuse o snížení věku trestní odpovědnosti probíhá soustavně a intenzivně na odborné i laické úrovni, přičemž spektrum názorů je velmi různorodé. Před přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže byla této otázce věnována značná pozornost a byly publikovány výsledky mezinárodního srovnání, z něhož vyplynulo, že jurisdikce minimálního věku byly (a jsou dodnes) v západních zemích různé. V západní a východní Evropě mělo pouze Švýcarsko a Řecko minimální věk nižší než 12 let, Nizozemí dvanáct let, Francie 13 let, Německo a Itálie 14 let, 15 let Dánsko a Švédsko, Španělsko dokonce 16 let.³⁷ Jak bylo ovšem správně zdůrazněno i v osnově publikované v příručce Ministerstva spravedlnosti ČR v roce 2000, to neznámá, že dětští provinilci, kteří nedosáhli těchto hranic, jsou v těchto zemích chráněni před státními zásahy; spíše to znamená, že se na ně vztahují opatření péče o dítě nebo jiné netrestní sociální zásahy.³⁸ Proti přílišnému snižování věku trestní odpovědnosti hovoří zcela jasně fakt, že při institutu nutné obhajoby (ale nikoli v jeho důsledku) v trestním řízení vedeném proti mladistvému, si lze rozumnou konzultaci sedmnáctiletého obviněného s obhájcem představit. U například dvanáctiletého dítěte by pak zřejmě více než o porady, šlo o instrukce. Takový nezletilý by se spíše než subjektem řízení stal jeho objektem.³⁹ Nakonec zákonodárci přistoupili zákonem č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a některé další zákony (včetně zákona č. 41/2009 Sb.) k novelizaci platného, ale v té době ještě neúčinného trestního zákoníku. Hlavním cílem novely bylo navrácení původní hranice trestní odpovědnosti na 15 let, když podle důvodové zprávy značná část odborné veřejnosti, včetně Výboru pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva, byla silně znepokojena snížením věku trestní odpovědnosti dětí a obzvláště jeho spojením se snížením věkové hranice, kdy je dítě chráněno před pohlavním zneužíváním i před týráním. Toto opatření, které nezanedbatelná část laické veřejnosti, z důvodu malé informovanosti o řešení problému závažné trestné činnosti dětí zákonem o soudnictví ve věcech mládeže požadovala, šlo podle navrhovatelů zákona opačným

---

³⁷ KACAFÍRKOVÁ, M. Několik poznámek k diskusi o snížení minimální věkové hranice trestní odpovědnosti v českém trestním právu. *Trestní právo*. 2002, roč. 7, č. 3, s. 21.

³⁸ LORTIE, S.; POLANSKI, M.; SOTOLÁŘ, A.; VÁLKOVÁ, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59, 2000. s. 56. ISBN 80-902656-1-8

³⁹ KUČERA, P.; RICHTER, M. Koncepčnost řešení dětské kriminality. *Trestní právo*. 2004, roč. 9, č. 12, s. 3.

směrem, než současný světový trend. Zároveň zdůraznili, že v posledních letech dětská kriminalita klesá a navrhované snížení věku trestní odpovědnosti (i věku ochrany dítěte před pohlavním zneužíváním a týráním) je porušením Úmluvy o právech dítěte. Připomínají, že Výbor OSN pro práva dítěte již v lednu 2003 naléhavě žádal Českou republiku, aby zachovala stanovenou věkovou hranici trestní odpovědnosti na patnácti letech. Podobné postoje zastává i Dětský fond OSN (UNICEF), který navrhl řadu opatření, jak komplexně řešit problém kriminality dětí, aby nebylo třeba napravovat její následky formou represe.⁴⁰ Ačkoli byly tedy zákon č. 40/2009 Sb. a zákon č. 41/2009 Sb., vyhlášeny ve Sbírce zákonů 9. 2. 2009, již 18. února 2009 byl podán návrh na jejich změnu, jenž byl schválen a vyhlášen ve Sbírce zákonů 4. září 2009 jako zákon č. 306/2009 Sb. s účinností od 1. 1. 2010. Podařilo se tak uchovat stav platný před přijetím nového trestního zákoníku, než stačil vstoupit v účinnost. Fakt, že byl trestní zákoník poprvé novelizován již před tím, než vstoupil v účinnost, bohužel dobře demonstruje špatnou legislativní praxi, kdy účinnost některých zákonů je neustále odkládána a pokud se nakonec vůbec podaří uvést zákon v život, má za sebou často již několik novelizací. Na druhou stranu je třeba hodnotit pozitivně návrat k původní právní úpravě, na kterou přivykla odborná a do určité míry i laická veřejnost. Problém kriminality mládeže navíc nemůže mít řešení v nesystémovém zásahu do hranice věku trestní odpovědnosti, ale musí se lépe využívat možností, které platná právní úprava nabízí a zamezit situacím, kdy nelze postihnout pachatele činu jinak trestného jen z důvodu, že policejní orgány (poté, co zjistí jako pachatele osobu trestně neodpovědnou) věc odloží, aniž provedou důkladné dokazování.⁴¹

1.2.9. Dílčí shrnutí

Jak již bylo řečeno, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže byl za více než 6 let své platnosti a účinnosti celkem 5x novelizován. Samotný koncept trestního soudnictví nad mládeží se rodil několik let a hledal inspiraci nejen v zákoně č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, ale i v mnoha zahraničních úpravách.

---

⁴⁰ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a zákon č. 41/2009 Sb., změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku* [online]. Tisk 748 Poslanecké sněmovny, V. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=748&CT1=0>>

⁴¹ KOVÁŘOVÁ, D. Obhájce mladistvého, opatrovník dítěte. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 10, s. 41.

Tým odborníků provedl srovnávací analýzy vybraných institutů a nakonec dal vzniknout zákoníku, který upravuje jednak trestání mladistvých pachatelů, jednak nakládání s osobami, které se dopustily činu jinak trestného. Zatímco některé novely převážně reagovaly na závazky, které musí Česká republika plnit vůči Evropské unii a změna zákona o soudnictví ve věcech mládeže byla tak z větší části „jen“ nutným vyústěním implementačních opatření, jiné se snažily rozšířit počet alternativ, které má soudce k dispozici při konečném vyřízení věci. Největší změny přinesla poslední novela, což souvisí s doslova revolučním zásahem do českého právního řádu spojeným s přijetím nového trestního zákoníku. Právě poslední novele jsem se pokusil věnovat největší pozornost. Rozhodně se mi nepodařilo zachytit všechny změny vyčerpávajícím způsobem, to ale ani není cílem mé práce. Přestože změn bylo v novelizacích velmi mnoho, žádná se zásadním způsobem nedotkla samotných základů trestního soudnictví nad mládeží, ani základních zásad, na kterých je zákon o soudnictví ve věcech mládeže postaven od samého začátku a jimž hodlám věnovat následující část své práce.

2. Základní zásady trestního soudnictví nad mládeží

2.1. Základní zásady zákona č. 218/2003 Sb.

Základní zásady, jakožto určité právní principy či vůdčí právní ideje, jsou projevem právně politického a právně filosofického přístupu zákonodárce.⁴² Vyjadřují duch zákona a způsob, jakým se má k právnímu předpisu jako k celku přistupovat. Mají několikero funkcí. Bez jejich znalosti nelze pochopit podstatu a význam jednotlivých institutů (funkce poznávací). Mohou nám pomoci při výkladu sporných otázek (funkce interpretační), jakož i v aplikační praxi při řešení konkrétních sporných případů (funkce aplikační). V neposlední řadě jsou nedocenitelným pomocníkem zákonodárce pro tvorbu práva, kdy by měly být zárukou, že nově zaváděné instituty nebudou kolidovat se základními zásadami, na nichž je zákon vystavěn.⁴³ Není bez zajímavosti, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže uvádí v jednom ustanovení (§ 3) jednak obecné principy soudnictví nad mládeží, dále základní zásady trestního práva hmotného vztahující se k trestní odpovědnosti a ukládání sankcí mladistvým, a nakonec také základní zásady trestního řízení ve věcech mladistvých.⁴⁴ Ustanovení § 3 odst. 1 formuluje zásadu *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, která je obecnou zásadou trestního práva. Z ní vyplývá požadavek určitosti právní normy, zákaz analogie v neprospěch pachatele a rovněž zákaz retroaktivity v neprospěch pachatele. Současně toto ustanovení vyjadřuje účel řízení ve věcech mladistvých, kdy způsob ukládání sankcí má především směřovat k obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění dítěte mladšího patnácti let nebo mladistvého do rodinného a sociálního prostředí a k předcházení protiprávním činům. Podstatou ustanovení § 3 odst. 2 zákona je zásada, kterou lze vyjádřit jako subsidiaritu trestní represe. Říká, že trestního opatření proti mladistvému lze použít jen jako *ultima ratio* (nejzazšího prostředku) až v momentě, kdy zvláštní způsoby řízení by zřejmě nevedly k dosažení účelu tohoto zákona. Právě účel a filosofie zákona jsou neoddělitelné od základních zásad zákona o soudnictví ve věcech mládeže a jsou

---

⁴² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vyd. Praha: Linde Praha, 2007. s. 106. ISBN 978-80-7201-630-03

⁴³ tamtéž

⁴⁴ JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004. s. 9. ISBN 80-7201-493-5

přiléhavě vyjádřeny již v ustanovení § 1 odst. 2 zákona. Ten stanoví, že projednáváním protiprávních činů a užitím opatření se sleduje, aby se pachatel nadále páchaní protiprávního činu zdržel a přispěl podle svých sil a možností k odčinění vzniklé újmy. Východiskem tohoto pojetí je snaha redukovat kriminalitu mládeže metodami pozitivního působení a zapojit do řešení příčin a důsledků deliktu spáchaného dítětem či mladistvým nejen bezprostředně poškozeného, ale i blízké sociální okolí pachatele.⁴⁵ Jak uvádí důvodová zpráva k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže, základní zásady právní úpravy byly formulovány s využitím poznatků získaných komparativní analýzou zahraničních trestněprávních předpisů a zkušeností potvrzených kriminologickými výzkumy. Zásady navazují na tradice prvního československého zákona o trestním soudnictví nad mládeží (zákon č. 48/1931 Sb.).⁴⁶ Další část výkladu zaměřím na jednotlivé základní zásady řízení ve věcech mladistvých, které podle ustanovení § 1 odst. 3 zákona mají přednost před základními zásadami řízení podle trestního řádu.

2.1.1. Zásada zvláštního (specifického) přístupu při projednávání trestních věcí mladistvých (§ 3 odst. 4)

První zásada vyjadřuje myšlenku, že v řízení ve věcech mladistvých je třeba postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti níž se řízení vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen, projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání byla vyvozena odpovědnost podle zákona. Zásada reflektuje skutečnost, že mládež s ohledem na svá věková specifika vyžaduje v trestním procesu zvláštní způsob zacházení, a proto je třeba každou trestní věc mladistvého řešit individuálně se zřetelem na všechny okolnosti trestného činu, osobnost dospívajícího a jeho zdravotní stav, ale i potřeby poškozeného a zájmy jejich blízkého sociálního okolí s cílem obnovit narušené sociální a právní vztahy.⁴⁷ Zásada je zdůrazněna v ustanovení

---

⁴⁵ KARABEC, Z. *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. s. 27. ISBN 80-7338-021-8

⁴⁶ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o odpovědnosti mládeže* [online]. Tisk 210 Poslanecké sněmovny, IV. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=210&CT1=0>>

⁴⁷ tamtéž

§ 42 odst. 1 zákona, který deklaruje právo mladistvého na zacházení přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu a dále v ustanovení § 64 odst. 4, podle něhož v průběhu celého hlavního líčení a veřejného zasedání dbá předseda senátu ochrany zájmů mladistvého (a zájmů poškozeného). Zásada zvláštního (specifického) přístupu při projednávání trestních věcí mladistvých se promítá v řadě institutů zákona o soudnictví ve věcech mládeže, například v rozšíření principu oportunity trestního stíhání, ve specializaci osob provádějících úkony v trestním řízení týkající se mladistvých (např. § 3 odst. 8 zákona stanoví, že soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mládeže musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží), v preferenci opatření výchovných nad represivními apod.⁴⁸

2.1.2. Zásada spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizujícími probační programy (§ 3 odst. 4 poslední věta)

Zásada je v zákoně vyjádřena v § 3 odst. 4 větou, která stanoví, že orgány činné podle tohoto zákona (ve smyslu § 2 odst. 2 písm. c) jsou jimi policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež) spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Na ustanovení § 3 odst. 4 poslední věty navazuje ustanovení § 40 odst. 1 zákona, podle něhož orgány činné podle tohoto zákona a úředníci Probační a mediační služby spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a s osobami realizujícími probační programy, aby posílili výchovné působení řízení ve věcech mladistvých, vytvořili podmínky pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí, včas reagovali na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených osob i všech dalších subjektů dotčených trestnou činností a také tímto způsobem trestnou činnost zamezovali a jí předcházeli. Do řešení jednotlivých provinění podle tohoto zákona zapojují též zájmová sdružení občanů a jiné subjekty působící ve společenském prostředí mladistvého, v němž došlo k provinění, a blízké sociální okolí obviněného a poškozeného. Stejná myšlenka je obsažena opakovaně

---

⁴⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vyd. Praha: Linde Praha, 2007. s. 160. ISBN 978-80-7201-630-03

v ustanovení § 36 zákona.⁴⁹ Zapojení zájmových sdružení občanů a nositelů jednotlivých mediačních a probačních programů významně přispívá k včasné a přiměřené reakci na delikvenci mládeže. Pomáhají při vytváření podmínek pro individualizaci řešení jednotlivých věcí, posilují výchovné působení řízení a mohou pomoci citlivě reagovat na potřeby a zájmy obviněných a poškozených osob i všech dalších subjektů dotčených trestnou činností a tím trestné činnosti zamezovat a předcházet.⁵⁰ Forem spolupráce může být několik. Podle ustanovení § 40 odst. 2 zákona mohou zájmová sdružení občanů a osoby realizující probační i jiné programy a věnující se sociální práci upozorňovat orgány činné podle tohoto zákona a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí na skutečnosti nasvědčující tomu, že bylo spácháno provinění. Dále podle ustanovení § 56 odst. 2 orgán sociálně-právní ochrany dětí, případně též úředník Probační a mediační služby, mohou být pověřeni vypracováním podrobné zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého a jeho aktuální životní situaci, je-li nezbytné pro další postup řízení a pro uložení nejvhodnějšího opatření zjistit podrobnější informace o mladistvém. Orgán sociálně-právní ochrany dětí musí být podle ustanovení § 64 odst. 2 navíc vyrozuměn o konání hlavního líčení, podle ustanovení § 64 odst. 3 písm. b) má právo činit v hlavním líčení návrhy, dávat vyslychaným otázky a má právo na závěrečnou řeč. Navíc má právo podle ustanovení § 72 odst. 1 zákona podat opravný prostředek ve prospěch mladistvého i proti jeho vůli. Další možná forma spolupráce se promítla do ustanovení § 46 odst. 2 a § 48. O zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby mladistvého je třeba bez zbytečného odkladu vyrozumět (kromě jeho zákonného zástupce a zaměstnavatele) příslušné středisko Probační a mediační služby a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Při přezkoumávání důvodů vazby postupují orgány činné podle tohoto zákona v součinnosti s Probační a mediační službou a s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Podle ustanovení § 15 odst. 1 a 2 je možno mladistvému jako výchovné opatření uložit dohled probačního úředníka nebo absolvování probačního programu. Úředník Probační a mediační služby a orgán sociálně-právní ochrany dětí mohou rovněž podle ustanovení § 81 odst. 1 podat návrh na změnu výchovných

---

⁴⁹ JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4, s. 254.

⁵⁰ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o odpovědnosti mládeže* [online]. Tisk 210 Poslanecké sněmovny, IV. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=210&CT1=0>>

opatření, podle ustanovení § 83 odst. 1 návrh na upuštění od výkonu ochranné výchovy, dále návrh na propuštění z ochranné výchovy (§ 84 odst. 1), na podmíněné umístění mladistvého mimo výchovné zařízení (§ 85 odst. 1), na prodloužení ochranné výchovy (§ 86 odst. 1) a na změnu ochranné výchovy v ústavní výchovu a naopak (§ 87 odst. 1). V neposlední řadě se s projevem této zásady setkáváme v podobě spolupráce při výkonu soudních rozhodnutí a při nápravě mladistvých a spolupůsobení při vytváření vhodného sociálního zázemí mladistvému (např. § 75 zákona).⁵¹

2.1.3. Zásada ochrany soukromí mladistvého (§ 3 odst. 5)

Pro úplnost zde do chronologického výčtu zařazuji rovněž zásadu ochrany soukromí mladistvého, které se budu podrobně věnovat v další části práce.

2.1.4. Zásada rychlosti řízení (§ 3 odst. 6)

Se zásadou rychlosti řízení se setkáme již na ústavněprávní úrovni. Článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod stanoví právo každého, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů. Požadavek na rychlost jednání najdeme rovněž v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva i judikatuře Ústavního soudu České republiky. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v ustanovení § 2 odst. 4 deklaruje povinnost orgánů činných v trestním řízení projednávat trestní věci co nejrychleji. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pak stanoví, že každé dítě mladší patnácti let nebo mladistvý, nestanoví-li tento zákon jinak, má právo na to, aby jeho čin byl projednán bez přiměřeného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem pro mládež. Pokud je řízení vedeno zdlouhavě, snižuje se tím jeho účinnost, výchovné i preventivní působení. Zájem na rychlém průběhu řízení mají pochopitelně osoby na řízení zúčastněné, ale rovněž stát, například z důvodu zabránění ztráty důkazů, ale také z důvodů ekonomických.⁵² Význam rychlého projednání

---

⁵¹ JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4, s. 254.

⁵² JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004. s. 11. ISBN 80-7201-493-5

trestních věcí vede k tomu, že tento požadavek je považován za základní zásadu trestního řízení.⁵³ Zásada rychlosti řízení se v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže promítá do mnoha ustanovení a institutů. Kromě obecných ustanovení obsažených v trestním řádu, stanovuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže speciální lhůty pro provedení různých procesních úkonů, které mají podle ustanovení § 1 odst. 3 před použitím obecné úpravy přednost. Podle ustanovení § 58 odst. 2 zákona nemá pozorování duševního stavu mladistvého trvat déle než jeden měsíc. Pouze na odůvodněnou žádost znaleců může soud pro mládež a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce tuto lhůtu prodloužit, nikoli však více než o jeden měsíc. Oproti obecné úpravě obsažené v ustanovení § 117 trestního řádu, jde o zkrácení lhůty na polovinu. Speciální je rovněž úprava vazby mladistvého, o které pojednám samostatně ve třetí části práce.

2.1.5. Zásada uspokojení zájmů poškozeného (§ 3 odst. 7)

Řízení podle zákona ve věcech mládeže musí směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo se mu dostalo jiného přiměřeného zadostiučinění. Poškozeným je podle ustanovení § 43 odst. 1 trestního řádu fyzická nebo právnická osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. Je významným subjektem a stranou trestního řízení. Zatímco se po roce 1989 výrazně zlepšovalo postavení obviněného, procesní práva poškozeného se rozšiřovala jen ve velmi malé míře. Významnou změnu přinesla až novelizace trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. a rovněž přijetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže jako reakce na oprávněný požadavek toho, komu byla způsobena trestným činem majetková či jiná újma, aby dosáhl v trestním řízení náhrady majetkové újmy, respektive vyvážení jiné újmy, případně jiného potřebného zadostiučinění.⁵⁴ Podle ustanovení § 64 odst. 4 zákona o soudnictví ve věcech mládeže v průběhu celého hlavního líčení a veřejného zasedání dbá předseda senátu (kromě ochrany zájmů mladistvého) zájmů poškozeného. Podle ustanovení § 45 odst. 1 jsou orgány činné podle tohoto zákona povinny přihlížet k oprávněným zájmům

---

⁵³ JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4, s. 255.

⁵⁴ JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4, s. 257.

poškozeného, poučit ho o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění, přičemž státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu posoudí vhodnost a účelnost některého ze zvláštních způsobů řízení (především podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání) vedoucích mimo jiné k náhradě škody nebo jinému odčinění škodlivých následků činu. Podle ustanovení § 45 odst. 2 musí být navíc poškozený, jehož adresa pobytu, sídla nebo místa podnikání je známa, v každém případě příslušným orgánem činným podle tohoto zákona vyrozuměn, jestliže mladistvý prohlásí, že je připraven škodu vzniklou činem nahradit, jinak odčinit nebo přispět k narovnání škodlivých následků činu. Totéž platí v případě, že mladistvý na sebe vezme povinnost, která se bezprostředně dotýká zájmů poškozeného. Zásada uspokojení zájmů poškozeného je ovšem v několika ustanoveních zákona potlačena. Hned v ustanovení § 1 odst. 2 se zdůrazňuje, že při projednávání protiprávních činů podle tohoto zákona se má užít opatření, které účinně přispěje k tomu, aby pachatel přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem, ovšem jen podle svých sil a schopností. Na něj navazuje ustanovení § 7 o účinné lítosti, které stanoví zánik trestnosti činu (na rozdíl od obecné úpravy provedené v ustanovení § 33 zákona č. 40/2009 Sb.) již, pokud se pachatel alespoň pokusil odstranit nebo napravit způsobený následek (samozřejmě při splnění dalších podmínek). Na druhou stranu stejné ustanovení zdůrazňuje, že zánik trestnosti činu účinnou lítostí je možný jen tehdy, pokud čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného. Mnohem více zarážející je nemožnost poškozeného podat stížnost proti usnesení o odstoupení od trestního stíhání mladistvého podle § 70 zákona. O této formě odklonu se více rozepíší dále.

2.2. Instituty měnící či doplňující obsah základních zásad obsažených v trestním řádu

Kromě základních zásad výslovně uvedených v ustanovení § 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, zavádí tento zákon též nové instituty či postupy, které mění či doplňují obsah základních zásad trestního řízení obsažených v trestním řádu.⁵⁵

---

⁵⁵ JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4, s. 258.

2.2.1. Zásada presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 trestního řádu)

Zásada presumpce nevinny je obecnou zásadou trestního řízení vyjádřenou v ustanovení § 2 odst. 2 trestního řádu. Ten stanoví, že dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vyslovena vina, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen. Stejná zásada je na ústavněprávní úrovni vyjádřena v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, který říká, že každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Princip presumpce nevinny nalezneme rovněž v mnohých mezinárodních smlouvách (například v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech). Zákon o soudnictví ve věcech mládeže jí věnuje ustanovení § 3 odst. 5, ve kterém deklaruje právo osoby, proti níž se řízení vede, aby byla považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Zákon tuto zásadu dále rozvádí v ustanovení § 52 formulací, že dokud není trestní stíhání pravomocně skončeno, mohou orgány činné podle tohoto zákona zveřejňovat jen takové informace o řízení vedeném proti mladistvému, kterými nebude ohroženo dosažení účelu trestního řízení, a které neodporují požadavku ochrany osobnosti mladistvého a osobních údajů, a to i jiných osob zúčastněných na řízení. Rovněž v některých dalších ustanoveních nalezneme organické sepětí se zásadou ochrany soukromí mladistvého, což v mnohem větší míře umožňuje ochránit čest a dobré jméno mladistvého, jakož i zabránit difamujícím účinkům trestního řízení na jeho osobu.

2.2.2. Zásada oficiality, zásada legality (§ 2 odst. 3, odst. 4 trestního řádu)

Zásadu legality vyjadřuje trestní řád v ustanovení § 2 odst. 3. Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Zásada oficiality je vyjádřena ve větě první § 2 odst. 4 trestního řádu. Pokud trestní řád nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Zásada oficiality a zásada legality mají prakticky shodnou podstatu a úzkou spojitost a

to je důvodem, proč je třeba vykládat obě zásady současně.⁵⁶ Opakem zásady legality je zásada oportunity. Trestní řád zná několik výjimek ze zásady legality a zákon o soudnictví ve věcech mládeže do jejich výčtu přidává institut odstoupení od trestního stíhání podle § 70, jemuž bude věnován výklad dále.

2.2.3. Zásada volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 trestního řádu)

Zásadu volného hodnocení důkazů vyjadřuje trestní řád v ustanovení § 2 odst. 6. Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Za důkaz pak může podle ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Podstatou zásady je, že orgány činné v trestním řízení nemají zákonem stanoveno množství ani druh důkazních prostředků potřebných k prokázání určité skutečnosti. Tato zásada brání mechanickému postupu při hodnocení důkazů a trestní řád jen výjimečně přikazuje použít některý druh důkazů při dokazování určité skutečnosti, a tím vylučuje jiný způsob zjišťování skutečnosti důležité pro rozhodnutí, nebo naopak některý důkaz zakazuje použít při dokazování.⁵⁷ K výše naznačeným případům řadíme i ustanovení § 58 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který vyžaduje k vyšetření duševního stavu mladistvého přibrání znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a znalce z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie se specializací na dětskou psychologii. Oproti obecné úpravě trestního řádu provedené v ustanovení § 105 musí jít o znalce dva, navíc ve znění novelizovaném zákonem č. 41/2009 Sb. musí jít o znalce s rozdílnou specializací. Uvedené řešení je třeba hodnotit velmi pozitivně.

2.2.4. Zásada veřejnosti (§ 2 odst. 10 trestního řádu)

Zásada veřejnosti je v ustanovení § 2 odst. 10 trestního řádu vyjádřena dikcí, podle níž se trestní věci před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli

---

⁵⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vyd. Praha: Linde Praha, 2007. s. 118. ISBN 978-80-7201-630-03

⁵⁷ JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4, s. 260.

projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto nebo zvláštním zákoně. Na ústavněprávní úrovni je vyjádřena v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod spolu se zásadou rychlosti řízení. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví výjimky z této zásady v souvislosti se zásadou ochrany soukromí mladistvého, jak o ní bude podrobněji pojednáno níže. Zároveň je třeba uvést, že v ustanovení § 63 zapovídá zákon možnost vydat trestní příkaz v řízení ve věci mladistvého a zakazuje tak obecnou výjimku ze zásady veřejnosti zakotvenou v ustanovení § 314e trestního řádu.

2.2.5. Zásada zajištění práva na obhajobu (§ 2 odst. 13 trestního řádu)

Trestní řád vyjadřuje zásadu zajištění práva na obhajobu v ustanovení § 2 odst. 13. Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv. Jde o pravidlo ústavněprávní úrovně vyjádřené v čl. 40 odst. 3 (obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím svého obhájce) a v čl. 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nemůže být žádným způsobem zbaven), jakož i v mezinárodních dokumentech o lidských právech.⁵⁸ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže tuto zásadu dále rozvádí prostřednictvím široce koncipovaného institutu nutné obhajoby. Ustanovení § 42 odst. 2 stanoví, že mladistvý musí mít obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Podle ustanovení § 42 odst. 3 musí mít mladistvý obhájce ve vykonávacím řízení a) jestliže soud pro mládež rozhoduje ve veřejném zasedání a mladistvý nedovršil osmnácti let, b) jde-li o podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody mladistvého, který v době konání veřejného zasedání nedovršil devatenáctý rok. Podle ustanovení § 42 odst. 4 pak v řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy musí mít mladistvý obhájce, jestliže

---

⁵⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vyd. Praha: Linde Praha, 2007. s. 151. ISBN 978-80-7201-630-03

v době konání veřejného zasedání nedovršil devatenáctý rok. Ustanovení § 42 odst. 5 obsahuje speciální poučovací povinnost orgánů činných podle tohoto zákona, které jsou vždy povinny poučit mladistvého o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Navíc jej však ve vhodných případech poučí i o podmínkách pro podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání nebo odstoupení od trestního stíhání. I proti vůli mladistvého mu může (za podmínek, že mu jej nezvolil zákonný zástupce nebo si jej mladistvý nezvolil sám) zvolit obhájce podle ustanovení § 44 odst. 2 jeho příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, manžel, druh, jakož i zúčastněná osoba. Podle ustanovení § 44 odst. 3 si však může mladistvý místo obhájce, který mu byl ustanoven nebo osobou k tomu oprávněnou zvolen, zvolit obhájce jiného. V osnově zákona publikované v příručce Ministerstva spravedlnosti České republiky v roce 2000 se objevilo ustanovení, dle kterého obhájcem v trestní věci mladistvého mohl být jen advokát zapsaný ve zvláštním seznamu České advokátní komory pro advokáty oprávněné zastupovat osoby, které nepřekročily dvacátý první rok věku (osnova počítala se zavedením zvláštní kategorie mladých dospělých, kteří dovršili osmnáctý a nepřekročili dvacátý první rok věku). V trestních věcech mladistvých se pak obhájce nemohl dát zastoupit koncipientem.⁵⁹ De lege ferenda by bylo možno uvažovat nad zavedením takového seznamu a povinné specializace obhájců v trestních věcech mladistvých, zvláště se zřetelem k tomu, že ustanovení § 3 odst. 8 zákona o soudnictví ve věcech mládeže vyžaduje od soudců, státních zástupců, příslušníků policejních orgánů a úředníků Probační a mediační služby působících v trestních věcech mládeže, zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží.

---

⁵⁹ LORTIE, S.; POLANSKI, M.; SOTOLÁŘ, A.; VÁLKOVÁ, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59, 2000. s. 254. ISBN 80-902656-1-8

3. Vybrané instituty zákona o soudnictví ve věcech mládeže

3.1. Ochrana soukromí mladistvého

Než nabyl účinnosti zákon o soudnictví ve věcech mládeže, byl přístup veřejnosti k informacím ohledně trestně stíhaných mladistvých a trestně stíhaných dospělých osob a k informacím o příslušných řízeních stejný. Právní úprava preferovala svobodu práva na informace a svobodu projevu před ochranou osobních údajů a soukromí dotčených osob, kdy orgány činné v trestním řízení byly povinny ve všech trestních věcech poskytovat informace sdělovacím prostředkům.⁶⁰ S přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže se situace změnila a proti sobě byly nově postaveny dvě konkurující si práva – právo veřejnosti na účast u jednání soudu proti právu mladistvého na ochranu soukromí v trestním řízení vedeném proti němu. Podle mínění zákonodárce zvláštní zájem na ochraně soukromí a osobnosti mladistvého odůvodňuje upřednostnění utajení informací týkajících se jeho provinění před ústavně chráněnou zásadou veřejnosti trestního řízení, a to vzhledem k co největšímu odstranění škodlivých vlivů na mladistvého, včetně vlivů difamujících jeho osobu.⁶¹ V odborné literatuře se objevil názor, že podmínky ústavnosti řešení zvoleného zákonodárcem (tedy zejména článku 96 odst. 2 Ústavy České republiky a 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, které stanoví, že věci před soudem se projednávají veřejně a že veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem) jsou splněny pouze zdánlivě. Podle Koudelky veřejnost soudních jednání znamená právo jakéhokoli občana státu i osob, které nejsou občany státu vykonávajícího soudní moc, účastnit se hlavních líčení i veřejných zasedání. Zároveň je tak deklarována ochota ze strany státu vykonávat soudní moc demokraticky, transparentně a veřejně, na základě zákonů. Zájmem jednotlivce podle autora zcela jasně je, aby se podrobnosti o jeho trestním stíhání nestaly známými veřejnosti, na druhé straně je kolidující zájem lidu, aby se mohl v co nejširší míře účastnit rozhodování soudů a kontrolovat tak soudní moc. Právu lidu na veřejnost

---

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., ml. Ochrana soukromí mladistvých a veřejnost řízení dle ZSVM. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 1, s. 33.

⁶¹ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o odpovědnosti mládeže* [online]. Tisk 210 Poslanecké sněmovny, IV. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=210&CT1=0>>

soudních jednání, které je jednoznačně Ústavou i Listinou sledováno, neodpovídá žádné Ústavou nebo Listinou zaručené právo jakéhokoli trestně stíhaného jedince na privilegovanou ochranu před případnými nepříznivými dopady trestního stíhání. Tudíž je zde dle autora zcela jasně v kolizi ústavně zaručené právo s „právem“, které nemá své zakotvení v základních principech, na nichž ústavní pořádek České republiky stojí.⁶² Na druhou stranu například Sotolář uvádí, že pouze při izolovaném pohledu na právní úpravu provedenou zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, tedy při jejím posouzení bez kontextu s celkovým právním rámcem zákona a se smyslem opatření přijímaných podle něj, se mohou zásadní omezení v přístupu veřejnosti k informacím o mladistvých, dětech mladších patnácti let a dalších osobách zúčastněných na řešení jejich případů, jevit jako projev snahy o uzavření celého systému před vnějším světem. Podle autora se však spíše hledají způsoby, jak mladistvým umožnit žít a uplatnit se v určité komunitě a vést je ke změně životních postojů, jak odstranit konfliktní stavy spojené s projednávanými protiprávními činy a jak předcházet jejich opakování. Přitom celý systém počítá nejen s aktivní rolí mladistvých a osob jim blízkých, ale i poškozených, dalších dotčených subjektů a jejich širokého sociálního okolí. V tomto smyslu autor shledává výkon spravedlnosti vykonávané nad mladistvými jako velice otevřený a mnohem bližší subjektivním pocitům dotčených osob, než je tomu v trestních věcech dospělých.⁶³ Vše vyústilo dne 2. června 2004, kdy byl Ústavnímu soudu doručen návrh Okresního soudu v Kladně, jímž se navrhovatel domáhal vydání nálezu, kterým by Ústavní soud zrušil ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 zákona č. 218/2003 Sb. Podle navrhovatele je ustanovení § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže v rozporu s čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky a s čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, ustanovení § 53 a § 54 odst. 2, 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže jsou pak v rozporu s čl. 17 odst. 1, 4, 5 Listiny základních práv a svobod. Navrhovatel poukázal na úpravu účinnou před přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže a na enormní nárůst trestních věcí vyloučených z režimu veřejného projednávání. Nesouhlasil s tím, že v důsledku aplikace ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 odst. 2 a 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je upřednostněn zájem mladistvého před tím,

---

⁶² KOUDELKA, L. Zamyšlení nad náplní pojmu „právo veřejnosti na účast u jednání soudu“. *Soudce*. 2005, roč. 7, č. 9, s. 2-3.

⁶³ SOTOLÁŘ, A. K ochraně soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 4, s. 129.

aby co nejširší skupina občanů měla bezprostřední a správné poznatky a zkušenosti z činnosti soudů. Po vyjádření Parlamentu a Senátu České republiky Ústavní soud rozhodl v plénu dne 8. listopadu 2005 tak, že návrh zamítl. Ústavní soud argumentoval, že ustanovení čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, tak i čl. 17 odst. 1 nezakládají neomezená práva na veřejné projednání věci, resp. na informace. V obou případech je ponecháno na zákonodárci, do jaké míry právo na veřejné projednávání věci či právo na informace zákonem omezí. Při posuzování toho, zda zákon omezující základní práva a svobody je ústavně konformní či nikoli, je pak obvykle třeba vzít v úvahu aspekty právně-filosofické, právně-historické a komparatistické. Ústavní soud dovodil, že v českých zemích byla tradičně jako ústavně konformní vnímána taková právní úprava, která vycházela z premis, že účast veřejnosti je koncipována jako záruka veřejné kontroly justice, a zároveň, že při omezení účasti veřejnosti v řízení proti mladistvému, je kladen zvláštní důraz na zájmy a prospěch mladistvého. Výchovnou činnost soudu, resp. výchovné působení trestního řízení na příjemce informací není podle názoru Ústavního soudu nutno spojovat vždy právě s identifikací pachatele. Podstatnějšími informacemi pro výchovu k účtě k právům a spravedlnosti jsou zajisté informace týkající se skutkových zjištění a jejich právního posouzení, které lze za účinnosti napadených ustanovení získat při veřejném vyhlášení rozsudku, a které lze bez jakéhokoliv věcného omezení svobodně projevovat a šířit. Negativa z omezení svobody projevu ve prospěch dané modifikace práva na soukromí se nejeví být významná ve srovnání s pozitivy danými v perspektivě působení zákona při utlumování kriminálních kariér mladistvých delikventů.⁶⁴ Byť tedy zákon o soudnictví ve věcech mládeže zasahuje do ústavního práva na informace a do svobody projevu, činí tak plně v souladu s Ústavou České republiky a s mezinárodními úmluvami, jimiž je Česká republika vázána, zvláště s Úmluvou o právech dítěte, s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech a s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.⁶⁵

Ustanovení § 53 odst. 1 říká, že nestanoví-li zákon o soudnictví ve věcech mládeže jinak, nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je

---

⁶⁴ Pl. ÚS 28/04

⁶⁵ SOTOLÁŘ, A. Ochrana soukromí mladistvých a dětí v řízení podle ZSVM - 2. Část. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 8, s. 287.

uvedeno jméno, popřípadě jména a příjmení mladistvého nebo která obsahuje informace, které by umožnily mladistvého identifikovat. Zakázáno je tedy zveřejnění jakýchkoli informací, které jsou bezpečně způsobilé mladistvého identifikovat. Totéž platí o popisu okolností, z nichž je možné usuzovat na osobu mladistvého provinilce. Jestliže jsou okolnosti případu natolik specifické a spojené s určitými reáliemi, místem a s přítomnými osobami, že umožňují ztotožnit tyto osoby, pak není možné zveřejnit ani tyto okolnosti případu.⁶⁶ Podle ustanovení § 54 odst. 2 zákona je zakázáno publikování informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by vedly ke ztotožnění mladistvého ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem. Stejně tak je zakázáno publikování každého textu nebo každého vyobrazení, týkajícího se totožnosti mladistvého. Těmito vyobrazeními nejsou míněny pouze fotografie, ale i veškeré obrazové záznamy a přenosy, jakož i kreslené nebo malované podobizny apod. Stejně tak za texty v tomto smyslu je třeba považovat vedle textů zachycených na určitých listinách také texty zaznamenané v digitalizované podobě ve výpočetní technice a texty zachycené na zvukových záznamech.⁶⁷ Teorie i praxe řeší otázku obsahu pojmu „vyobrazení“ ve prospěch mladistvého. Například Hrušková tvrdí, že je třeba ustanovení § 54 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže vykládat spíše extenzivně a pod pojem „vyobrazení týkající se totožnosti mladistvého“ je nutné subsumovat rovněž fotografii rodičů mladistvého, která jednoznačně vede k identifikaci samotného mladistvého, minimálně v okruhu osob známých rodině mladistvého, spolupracovníků rodičů, sousedů apod., zejména v případě, kdy mladistvý bydlí na vesnici, či menším městě.⁶⁸ Problém byl v odborné literatuře spatřován v případě možnosti postižení odpovědné osoby, která výše uvedená ustanovení porušila, podle ustanovení § 26 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Toto ustanovení bylo formulováno poměrně nešťastně, odlišně od ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže a jeho znění přesně neodpovídalo textu ustanovení § 54 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.⁶⁹ Problematické ustanovení zákona č. 200/1990 Sb. bylo

---

⁶⁶ SOTOLÁŘ, A. Ochrana soukromí mladistvých a dětí v řízení podle ZSVM - 1. Část. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 7, s. 239.

⁶⁷ ŠÁMAL, P.; VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A.; HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 574-575. ISBN 978-80-7179-375-5

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, M. Ochrana soukromí mladistvých a dětí v řízení dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a publikace obrazových snímků. *Trestněprávní revue*. 2006, roč. 5, č. 6, s. 171.

⁶⁹ tamtéž

s účinností od 1. 4. 2009 zrušeno zákonem č. 52/2009 Sb. a možnost postihu byla přenesena do zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Podle § 44a zákona č. 101/2000 Sb. se fyzická osoba dopustí přestupku tím, že poruší zákaz zveřejnění osobních údajů stanovený jiným právním předpisem. Za takový přestupek lze uložit pokutu do 1 000 000 Kč. Pokud je však spáchán tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, lze uložit pokutu do 5 000 000 Kč. Stejně je koncipován správní delikt v ustanovení § 45a u právnických nebo podnikajících fyzických osob. Nadále tak bude postihovat všechna nedovolená zveřejnění osobních údajů (je-li zákaz stanoven zákonem) Úřad pro ochranu osobních údajů. Zvolené řešení je třeba přivítat ze dvou důvodů. Jednak se výrazně zvýšila sankce, kterou je možno za porušení výše uvedených ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže uložit, jednak bude protiprávní jednání nadále postihovat specializovaný úřad, který má mnohem lepší možnosti jak uvedené jednání zjistit a uložit viníkovi odpovídající sankci.

Pochybnosti před novelou provedenou zákonem č. 253/2006 Sb., vyvolávalo ustanovení § 54 odst. 3 ohledně rozšíření možnosti předsedy senátu povolit uveřejnění informací při pravomocném odsouzení mladistvého. Zvláště formulace, že předseda senátu může s přihlédnutím k povaze a charakteru provinění a přiměřené ochraně zájmů mladistvého rozhodnout „o jiném způsobu uveřejnění“ a o omezeních s tím spojených, vyvolávala pochybnosti, zda je možno rozsah informací i rozšířit, či pouze omezit. Zákonem č. 253/2006 Sb. byla tato nešťastná formulace vypuštěna a novelou zavedený odst. 4 umožňuje předsedovi senátu s přihlédnutím k osobě mladistvého a povaze a charakteru provinění rozhodnout a) o dalších omezeních spojených s uveřejněním pravomocného odsuzujícího rozsudku neuvedených v odstavci 3 za účelem přiměřené ochrany zájmů mladistvého, b) o uveřejnění pravomocného odsuzujícího rozsudku s uvedením jména, popřípadě jmen, a příjmení mladistvého, jakož i o uveřejnění jeho dalších osobních údajů, jde-li o zvlášť závažné provinění a takové uveřejnění je potřebné z hlediska ochrany společnosti. Novela nezavedla žádné nové oprávnění předsedy senátu, ale toto oprávnění formulovala naprosto jednoznačně, což lze hodnotit velmi pozitivně.

Ochrana soukromí mladistvého je velmi širokou problematikou, a proto jsem se pro účely této práce rozhodl vybrat jen některé z otázek, na které je možné v odborné literatuře i judikatuře soudů narazit.

3.2. Odchylka od obecného pravidla o místní příslušnosti soudu

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje místní příslušnost soudu pro mládež v ustanovení § 37. Řízení koná soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stálé bydliště, soud, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje. Nelze-li žádné takové místo zjistit nebo jsou-li mimo území České republiky, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu bylo provinění spácháno; jestliže nelze místo činu zjistit, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu vyšel čin najevo. Trestní řád upravuje místní příslušnost v ustanovení § 18 odchýlně, když primární místní příslušnost soudu určuje podle obvodu, v němž byl trestný čin spáchán. Zákonodárce byl veden představou, že právě v místě bydliště je možno nejlépe zajistit koordinovanou spolupráci s Probační a mediační službou, s příslušnými orgány sociálně-právní ochrany dětí, s rodinou osoby, proti níž se řízení vede, apod. tak, aby byl co nejlépe naplňován výchovný účel řízení a zajištění dalšího působení na takovou osobu i po jeho skončení.⁷⁰ Zvláštní úprava místní příslušnosti v řízení v trestních věcech mladistvých je založena na myšlence, aby všechny protiprávní činy (činy jinak trestné dítěte mladšího patnácti let a později provinění téhož mladistvého) soudil stále stejný soud pro mládež.⁷¹ Tato jistě chvályhodná idea však v soudní praxi působí nemalé obtíže. Rozhodně si lze představit, že změněná místní příslušnost soudu velmi dobře poslouží u prvopachatele provinění „z nerozváženosti“ s dobrým rodinným zázemím, jemuž by mohly například cesty k soudním jednáním na druhý konec republiky působit psychická traumata. Problém ovšem nastává u dětí a mladistvých z narušených rodin, jejichž místo trvalého pobytu je pouze formální, vůbec se v něm nevyskytují nebo dokonce ani fyzicky neexistuje. Soudy jsou nuceny řešit otázku, jak mají postupovat v případě, že

---

⁷⁰ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o odpovědnosti mládeže* [online]. Tisk 210 Poslanecké sněmovny, IV. volební období. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=210&CT1=0>>

⁷¹ ŠÁMAL, P.; VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A.; HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 439. ISBN 978-80-7179-375-5

mladistvý je umístěn ve výchovném ústavu. Vrchní soud v Praze jako soud pro mládež dlouhodobě judikuje, že pojem bydliště nelze vykládat pouze jako trvalý pobyt podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, v platném znění, nýbrž ve smyslu § 37 zákona č. 218/2003 Sb. je třeba bydlištěm chápat pobyt mladistvého ve výchovném ústavu, do něhož byl mladistvý v rámci nařízené ústavní výchovy, nikoliv krátkodobě, umístěn.⁷² Uvedený právní názor vyslovil i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 14. 2. 2007, sp. zn. 8 Td 11/2007, když prohlásil, že za místo, v jehož obvodu mladistvý bydlí, nelze mechanicky přejímat místo jeho trvalého pobytu, ale je potřeba pro jeho určení vždy ověřit, kde mladistvý skutečně bydlí. Za takové místo lze považovat i výchovné zařízení, v němž mladistvý vykonává ústavní nebo ochrannou výchovu, pokud se nejedná jen o dočasný pobyt. Problematiku určování místní příslušnosti soudu pro mládež v konkrétních případech řeší též např. usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 1 Ntm 41/2006, 1 Ntm 48/2006 nebo 1 Ntm 27/2007. De lege ferenda by bylo možno po odborné diskusi vzhledem k praktickým problémům spojeným s určováním místa bydliště mladistvého uvažovat o zrušení této výjimky z obecné místní příslušnosti soudu.

3.3. Vazba mladistvého

Vazba je velmi rozsáhlou materií trestního práva, o níž by se samostatně dalo široce pojednat. Já se pokusím úzce zaměřit pouze na tu část vazebního práva, která odlišuje vazbu mladistvého od obecné úpravy provedené v ustanoveních § 67 až § 74a trestního řádu. Přestože jsou dány vazební důvody podle § 67 trestního řádu, může být mladistvý (u dětí mladších 15 let není vazba možná) podle ustanovení § 46 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže vzat do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. Nestačí tedy jen zjistit, že u mladistvého trvá vazební důvod, ale musí se zkoumat, zda obavě, která by u dospělého již sama o sobě odůvodňovala vzetí do vazby, nelze čelit jinými prostředky, než vazbou.⁷³ Namísto vazby by se měly široce využívat náhradní zajišťovací opatření, především pak nahrazení vazby zárukou,

---

⁷² sp. zn. 1 Ntm 16/2007 (Shodný právní názor byl vysloven v usneseních Vrchního soudu v Praze, soudu pro mládež sp. zn. 1 Ntm 4/2006, 1 Ntm 52/2006, 1 Ntm 60/2006 a dalších).

⁷³ JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004. s. 81. ISBN 80-7201-493-5

peněžitou zárukou, dohledem, slibem, umístěním v péči důvěryhodné osoby a případně i ústavní výchovou. Pokud je mladistvý vzat do vazby, vždy je třeba písemně zdůvodnit, proč nebylo v konkrétní věci užito alternativy k vazbě.⁷⁴ Zatímco úprava záruky, dohledu, slibu a peněžitě záruky je obsažena v trestním řádu a jde o instituty použitelné i při nahrazení vazby dospělého, náhradu vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby upravuje speciálně zákon o soudnictví ve věcech mládeže samostatně v ustanovení § 50. Pro její uplatnění musí být splněno několik podmínek: a) taková osoba musí být ochotná a schopná se ujmout péče o mladistvého a dohledu nad ním, písemně se zavázat, že bude o mladistvého pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k orgánu činnému podle tohoto zákona a splní i další podmínky, které určí soud, b) mladistvý souhlasí s tím, že bude svěřen do její péče a písemně se zaváže, že se bude chovat podle dohodnutých podmínek a splní i další podmínky stanovené soudem pro mládež. Toto opatření nahrazující vazbu je třeba odlišovat od nahrazení vazby zárukou důvěryhodné osoby, schopné příznivě ovlivňovat mladistvého, kdy nejde o péči, tedy o soustavnou starost o mladistvého, ale jen o jednorázový akt poskytnutí takové záruky ze strany důvěryhodné osoby bez aktivního zapojení mladistvého do takového opatření.⁷⁵

Vazba mladistvého v řízení ve věcech mladistvých nesmí podle ustanovení § 47 odst. 1 zákona, trvat déle než dva měsíce, a jde-li o zvlášť závažné provinění, nesmí trvat déle než šest měsíců. Po uplynutí této doby může být vazba výjimečně prodloužena až o další dva měsíce a v řízení o zvlášť závažném provinění až o dalších šest měsíců, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. K takovému prodloužení může dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež. Velmi pozitivně lze hodnotit úpravu provedenou zákonem o soudnictví ve věcech mládeže ohledně trestních orgánů, které jsou oprávněny rozhodovat o prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení i v řízení před soudem. Podle ustanovení §

---

⁷⁴ JELÍNEK J. Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu). *Bulletin advokacie*. 2003, č. 11-12, s. 45.

⁷⁵ ŠÁMAL, P.; VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A.; HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 545. ISBN 978-80-7179-375-5

47 odst. 2 o prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení rozhoduje soudce okresního soudu na návrh státního zástupce. Takový návrh je povinen státní zástupce doručit tomuto soudu nejpozději 15 dnů před skončením vazební lhůty. Podle ustanovení § 47 odst. 3 o prodloužení vazby v řízení před soudem rozhoduje soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat nebo který věc již projednává. 15-ti denní lhůta v takovém případě platí pro předsedu senátu soudu, který je příslušný věc projednat. Pokud není návrh způsobem uvedeným v odstavci 2 nebo 3 doručen, musí předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce propustit mladistvého na svobodu nejpozději den po uplynutí lhůty, na niž bylo trvání vazby omezeno. Oproti obecné úpravě provedené trestním řádem tak zákon o soudnictví ve věcech mládeže nikdy neumožňuje rozhodovat o tomto vážném zásahu do osobní svobody občana státnímu zástupci, ale vždy musí rozhodovat soudci soudu pro mládež.

Spolu s omezením maximální délky trvání vazby, speciálními subjekty, které je třeba o zadržení mladistvého, jeho zatčení nebo vzetí do vazby bez zbytečného odkladu vyrozumět, speciální úpravou orgánů, které jsou oprávněny rozhodovat o prodloužení lhůty vazby i odlišnou úpravou přezkoumávání důvodů vazby a opatřeními nahrazujícími vazbu, reflektuje právní úprava vazby fakt, že s osobností člověka mladšího osmnácti let je třeba zacházet jinak, než s dospělými.⁷⁶ Je nepochybné, že by vazba na psychiku mladistvého mohla mít zničující dopad, i když je vykonávána odděleně od dospělých. Výše naznačenou úpravu je možno hodnotit jako plně respektující představu, že vazba mladistvého musí být až krajním, subsidiárním prostředkem zajištění jeho osoby použitelným pouze v případě, že nelze účelu vazby dosáhnout jiným a mírnějším způsobem.

3.4. Odstoupení od trestního stíhání

Ustanovení § 69 zákona o soudnictví ve věcech mládeže vzbuzuje dojem, že v řízení ve věcech mladistvých lze ze zvláštních způsobů řízení použít jen podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání. Není tomu tak.

---

⁷⁶ PAROULKOVÁ V. Vazba mladistvých podle zákona č. 218/2003 Sb. a možnosti zjednodušení trestního řádu ve věcech vazby. *Trestní právo*. 2004, roč. 9, č. 6, s. 13.

Také v řízení ve věcech mladistvých se uplatní řízení proti uprchlému, řízení před samosoudcem (s výjimkou, že v něm nesmí být vydán trestní příkaz), řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu. Přichází v úvahu též podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a fakultativní zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu.⁷⁷ Zatímco podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání je možné s určitými modifikacemi uplatnit i ve vztahu k dospělým obviněným podezřelým ze spáchání trestného činu, odstoupení od trestního stíhání má místo pouze v trestních věcech mladistvých.⁷⁸ Pro odstoupení od trestního stíhání vyžaduje zákon splnění několika předpokladů: a) jde o řízení o provinění, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta (§ 70 odst. 1), b) podezření ze spáchání provinění se jeví na základě dostatečného objasnění skutkového stavu věci zcela důvodným (§ 68), c) mladistvý je připraven nést za spáchaný čin odpovědnost a vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků (§ 68), d) chybí veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého (§ 70 odst. 1), e) trestní stíhání není účelné nebo potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění [§ 70 odst. 1 písm. a), b)]. Všechny tyto předpoklady musí být splněny kumulativně a k odstoupení od trestního stíhání může dojít kdykoli v přípravném řízení a v řízení před soudem prvního stupně, jakmile je dovršeno splnění všech zákonných předpokladů. V ustanovení § 70 odst. 3 pak zákon o soudnictví ve věcech mládeže vypočítává demonstrativně případy, kdy je vhodné užít tohoto způsobu řešení trestní věci.⁷⁹ Ačkoli tato alternativní možnost k odklonům uvedeným v trestním řádu otevírá možnost k větší individualizaci vyřízení trestních věcí, je zcela nepochopitelné, proč zákonodárce do tohoto institutu nepromítl zásadu ochrany práv poškozeného. Podle ustanovení § 309 odst. 2 trestního řádu může poškozený podat stížnost proti usnesení o schválení narovnání, podle ustanovení § 307 odst. 5 trestního řádu může též podat stížnost proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Oproti tomu v ustanovení § 70 chybí oprávnění poškozeného podat stížnost proti usnesení o odstoupení trestního stíhání, jestliže takové rozhodnutí bylo učiněno v přípravném řízení. Naopak zákon

---

⁷⁷ JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004. s. 108. ISBN 80-7201-493-5

⁷⁸ SOTOLÁŘ, A. Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 6, s. 169.

⁷⁹ SOTOLÁŘ, A. Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 6, s. 171.

stanoví, že poškozený se podle ustanovení § 70 odst. 4 o odstoupení od trestního stíhání pouze vyrozumí. Odstoupení od trestního stíhání učiněné v přípravném řízení nelze zrušit ani quasiopravným prostředkem mimořádného charakteru, kterým je oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu.⁸⁰ Ačkoli zde na jedné straně stojí zájem mladistvého, aby okruh osob, které tento (pro mladistvého příznivý) způsob vyřízení trestní věci mohou zvrátit a tím se co nejvíce omezil stav právní nejistoty, na straně druhé jsou zde oprávněné zájmy poškozeného zasahovat do průběhu řízení. Myslím si, že de lege ferenda by měl zákonodárce poškozenému přiznat možnost podat stížnost proti odstoupení od trestního stíhání ve výše uvedeném případě, zvláště se zřetelem k obecné úpravě odklonů v trestním řádu.

---

⁸⁰ JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004. s. 109-111. ISBN 80-7201-493-5

Závěr

Ve své práci jsem pojednal o zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Podrobně jsem se zaměřil na jednotlivé novely zákona a zhodnotil jsem jejich dopad na stávající právní úpravu. Největší pozornost jsem věnoval poslední novele provedené zákonem č. 41/2009 Sb. Přijetí nového trestního zákoníku se významně dotklo i trestního soudnictví nad mládeží, a proto bylo třeba rozebrat, jaké klady či zápory z toho pro danou problematiku vyplývají. Přes nesporná pozitiva, která mohou přinést některé instituty přijatého trestního zákoníku, se objevila řada teoretických problémů. Nová úprava pojetí trestného činu má vyjadřovat subsidiaritu trestní represe ve vztahu k jiným právním odvětvím. Pojem „společenské nebezpečnosti“ byl nahrazen pojmem „společenské škodlivosti“, aniž však bylo dostatečně vysvětleno, co přesně tento pojem vyjadřuje. Zatímco trestní zákon z roku 1961 vyžadoval stupeň společenské nebezpečnosti vyšší než nepatrný, nový trestní zákoník vyšší než nepatrný stupeň společenské škodlivosti nevyžaduje. Z toho plyne, že každé formální naplnění znaku trestného činu ve zvláštní části trestního zákoníku je trestné⁸¹. Zvláště citelnou se tato otázka jeví být právě ve vztahu k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže. Původně ustanovení § 6 odst. 2 říkalo, že čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně, není proviněním, jestliže je spáchán mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý. Novelizované znění praví, že nestanoví-li zákon o soudnictví ve věcech mládeže jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákoník. Z toho se dá dovodit, že (při neexistenci žádného speciálního ustanovení) provinění mladistvého je stejně společensky škodlivé, jako trestný čin dospělého pachatele. V takovém případě by mohlo jít o rozšíření trestní represe vůči mladistvým pachatelům, což by nepochybně bylo v přímém rozporu s moderními trendy soudnictví nad mládeží.

Popsal jsem jednotlivé základní zásady zákona, přičemž jsem se snažil upozorňovat na problematická místa a provázání celého systému trestního soudnictví nad mládeží účelem zákona vyjádřeným hned v ustanovení § 1.

---

⁸¹ CÍSAŘOVÁ, D. Krátké zamyšlení nad teorií a praxí zákona č. 40/2009 Sb. *Soudce*. 2010, roč. 12, č. 1, s. 20.

Ve třetí části jsem zpracoval vybrané otázky zvolených institutů zákona. Domnívám se, že právě tato část mi poskytla nejvíce námětů k zamyšlení, které bych rád dále rozpracoval v případné budoucí rigorózní práci. Pravidelně se setkáváme s názory laické veřejnosti, že mládež, zejména pachatelé z řad dětí mladších 15-ti let, nemůže být podle platné právní úpravy dostatečně potrestána za svá protiprávní jednání. Opak je pravdou, ale vzhledem k důsledně dodržované zásadě ochrany soukromí mladistvého, může vznikat ve společnosti dojem, že se s mladistvým „za zavřenými dveřmi“ nic neděje. Ústavní soud České republiky se vyjádřil v tom smyslu, že raději než touha po zjištění identity mladistvého pachatele, měly by veřejnost spíše zajímat informace týkající se skutkových zjištění a jejich právního posouzení. Ty lze při veřejném vyhlášení rozsudku získat a bez jakéhokoli věcného omezení volně šířit. Jak se ukazuje, česká média o podobné informace zájem nejeví. Než diskusemi o tom, zda a jak ochranu soukromí mladistvého prolomit nebo zúžit, bude do budoucna potřeba více se věnovat osvětě a laickou veřejnost dostatečně poučit o možnostech, které právní úprava soudcům a státním zástupcům pro vyřizování věcí dává a o pozitivních v podobě menší stigmatizace a větší možnosti resocializace mladistvého provinilce, jež mohou mít přínos pro společnost jako celek.

Odchylka od obecného pravidla o místní příslušnosti soudu upravená zákonem o soudnictví ve věcech mládeže je částečně stranou zájmu odborných publikací. Myšlenka zákonodárce, že o všech proviněních mladistvého (případně o činech jinak trestných spáchaných dítětem mladším 15-ti let) má rozhodovat stále jeden soud pro mládež, v praxi naráží na problém mladistvých delikventů, kteří nemají trvalé rodinné zázemí. Soudy musí často složitě řešit otázku místní příslušnosti podle toho, kde se mladistvý zrovna nachází. Zvláště problematické je to v případě „útěkářů“ z výchovných ústavů. Celé řízení se pak neúměrně prodlužuje a tím se dostává do kolize se zásadou rychlosti řízení, v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže vyjádřenou v ustanovení § 3 odst. 6. Rovněž naplňování jednoho z hlavních účelů zákona, totiž předcházet a zamezovat páchání protiprávních činů, se stává s plynutím času obtížnější a snaha o dosažení výchovného účelu naráží na průtahy v řízení. De lege ferenda by z praktických důvodů bylo možné uvažovat o zrušení této speciální úpravy.

Institutu vazby se zákon o soudnictví ve věcech mládeže věnuje v ustanoveních § 46 až § 50. Vazba dítěte mladšího 15-ti let je zcela zapovězena a u mladistvého jde o opatření zcela výjimečné a možné jedině tehdy, nelze-li jejího účelu dosáhnout jinak. Zákon oproti obecné úpravě formuluje povinnost orgánů činných podle tohoto zákona vyrozumět o vzetí mladistvého do vazby bez zbytečného odkladu širší okruh subjektů. Doba trvání vazby je u mladistvého výrazně omezena a nesmí trvat déle než dva, resp. šest měsíců. Prodloužena může být pouze výjimečně, jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež. Zákon obsahuje rovněž možnost nahradit vazbu umístěním mladistvého v péči důvěryhodné osoby. Největší přínos oproti obecné úpravě vazby je jednoznačně ve speciální úpravě orgánů, které jsou oprávněny rozhodovat o prodloužení vazební lhůty. V přípravném řízení rozhoduje soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce, v řízení před soudem pak soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat nebo který věc již projednává. V obou případech platí, že je třeba návrh na prodloužení lhůty vazby doručit nejpozději 15 dnů před skončením lhůty. Pokud se tak nestane, musí být mladistvý nejpozději den po uplynutí lhůty, na niž bylo trvání vazby omezeno, propuštěn na svobodu. Je nepochybně správné, že o tak závažném zásahu do osobní svobody mladistvého rozhoduje orgán, který má od projednávané věci „odstup“.

Náměty de lege ferenda jsem se pokusil předkládat v textu celé práce, ale na závěr bych rád vyzdvihl některé z nich. Bude třeba se do budoucna více věnovat konceptu trestu domácího vězení, který skýtá rozsáhlé možnosti, jak odlehčit přetíženému vězeňskému systému. Je velmi nešťastné, že se nepodařilo spustit elektronický sledovací systém včas a soudci tak nebudou moci přivyknout novému druhu trestu. Může se stát, že negativní zkušenosti spojené s jeho obtížnou kontrolou a vynucováním, krátkodobě převáží nad pozitivy, která tento institut nabízí.

Z právně filosofického hlediska by bylo dobré vrátit se k navrhovanému konceptu „mladých dospělých“, které by bylo možno soudit (samozřejmě s určitými omezeními) soudem mládeže. To by zvláště u prvopachatelnů mohlo mít pozitivní efekt pro jejich úspěšnou resocializaci.

Rovněž lze uvažovat nad zavedením možnosti krátkodobého vězení pro mladistvé, které by ve vhodných případech nahradilo dlouhodobé tresty nepodmíněného odnětí svobody. Přímá hrozba vězením (pravděpodobně vykonávaného ve zvláštních odděleních) by mohla pachatele deliktu odradit spíše, než podmíněný trest. Z hlediska ekonomických nákladů by šlo o nevelkou investici, která by se mohla vrátit v podobě menšího množství práce pro úředníky Probační a mediační služby.

Další z návrhů předkládaných v osnově zákona z roku 2000 předpokládal zavedení speciálního seznamu České advokátní komory pro advokáty oprávněné zastupovat osoby, které nepřekročily určitý rok věku. Brojí-li advokáti za „rovné postavení stran před soudem“ v podobě nošení talárů během soudního jednání, pak si myslím, že i v povinné specializaci na problematiku mladistvých by měla být tato parita vyžadována. Mají-li mít podle ustanovení § 3 odst. 8 zákona o soudnictví ve věcech mládeže soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů i úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mládeže zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží (průběžně zajišťovanou Ministerstvem spravedlnosti prostřednictvím Justiční akademie), nebyl by jistě pro Českou advokátní komoru problém pořádat školení pro zájemce z řad advokátů. S argumentem, že by tím bylo omezeno právo mladistvého na svobodnou volbu obhájce by šlo souhlasit jen za předpokladu, že by k zastupování ve věcech mládeže chyběla mezi advokáty vůle a zvláštní seznam by pak neumožňoval dostatečný výběr. Domnívám se však, že zájem o zapsání do podobného seznamu by se dal zjistit předem například dotazníkovým šetřením provedeným Českou advokátní komorou, a že by nebyl malý.

Poslední námět *de lege ferenda* spočívá v posílení procesního postavení poškozeného při odstoupení od trestního stíhání učiněném v přípravném řízení prostřednictvím stížnosti, kterou by mohl uvedený postup zvrátit.

Seznam literatury a zdrojů

- 1) CÍSAŘOVÁ, D. Krátké zamyšlení nad teorií a praxí zákona č. 40/2009 Sb. *Soudce*. 2010, roč. 12, č. 1, s. 19-22.
- 2) *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a zákon č. 41/2009 Sb., změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku*. Tisk 748 Poslanecké sněmovny, V. volební období.
- 3) *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2004 Sb., a další související zákony*. Tisk 822 Poslanecké sněmovny, IV. volební období.
- 4) *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*. Tisk 1003 Poslanecké sněmovny, IV. volební období.
- 5) *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*. Tisk 182 Poslanecké sněmovny, V. volební období.
- 6) *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o odpovědnosti mládeže*. Tisk 210 Poslanecké sněmovny, IV. volební období.
- 7) *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů*. Tisk 251 Poslanecké sněmovny, V. volební období.
- 8) *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku*. Tisk 411 Poslanecké sněmovny, V. volební období.
- 9) *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona trestního zákoníku*. Tisk 410 Poslanecké sněmovny, V. volební období.
- 10) HÁLKOVÁ, H. Proč byla reforma trestního soudnictví ve věcech mládeže oddálena a jaké byly její cíle. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1, č. 5, s. 135-138.
- 11) HRUŠÁKOVÁ, M., ml. Ochrana soukromí mladistvých a veřejnost řízení dle ZSVM. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 1, s. 33-37.
- 12) HRUŠÁKOVÁ, M. Ochrana soukromí mladistvých a dětí v řízení dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a publikace obrazových snímků. *Trestněprávní revue*. 2006, roč. 5, č. 6, s. 170-173.

- 13) JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vyd. Praha: Linde Praha, 2007. s. 752. ISBN 978-80-7201-630-03
- 14) JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 1216. ISBN 978-80-87212-22-6
- 15) JELÍNEK, J. K trestní odpovědnosti mladistvých (Několik poznámek k ustanovení §5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže). *Kriminalistika*. 2005, roč. 38, č. 2, s. 125-131.
- 16) JELÍNEK, J. Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu). *Bulletin advokacie*. 2003, č. 11-12, s. 34-50.
- 17) JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4, s. 251-261.
- 18) JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004. s. 144. ISBN 80-7201-493-5
- 19) KACAFÍRKOVÁ, M. Několik poznámek k diskusi o snížení minimální věkové hranice trestní odpovědnosti v českém trestním právu. *Trestní právo*. 2002, roč. 7, č. 3, s. 21-22.
- 20) KARABEC, Z. *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. s. 146. ISBN 80-7338-021-8
- 21) KOTULAN, P.; ROZUM, J.; VŮJTĚCH, J. *Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. s. 149. ISBN 80-86008-77-0
- 22) KOUDELKA, L. Zamyšlení nad náplní pojmu „právo veřejnosti na účast u jednání soudu“. *Soudce*. 2005, roč. 7, č. 9, s. 2-4.
- 23) KOVÁŘOVÁ, D. Obhájce mladistvého, opatrovník dítěte. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 10, s. 39-42.
- 24) KRATOCHVÍL, V. Systematika obecné části trestního zákona (de lege lata, de lege ferenda). In MUSIL, J.; VANDUCHOVÁ, M. *Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia s.r.o., 1998. s. 358. ISBN 80-85963-68-X
- 25) KUČERA, P.; RICHTER, M. Koncepčnost řešení dětské kriminality. *Trestní právo*. 2004, roč. 9, č. 12, s. 2-3.
- 26) LORTIE, S.; POLANSKI, M.; SOTOLÁŘ, A.; VÁLKOVÁ, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 59, 2000. s. 320. ISBN 80-902656-1-8
- 27) MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde Praha, 2003. s. 682. ISBN 80-7201-433-1
- 28) NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství*. 2. vyd. Praha: Academia, 1969. s. 252. ISBN 508-21-865

- 29) PAROULKOVÁ V. Vazba mladistvých podle zákona č. 218/2003 Sb. a možnosti zjednodušení trestního řádu ve věcech vazby. *Trestní právo*. 2004, roč. 9, č. 6, s. 13-15.
- 30) PMS ČR - rozpočet přidělený pro rok 2010. Probační a mediační služba České Republiky.
- 31) Rozbor hospodaření PMS ČR za rok 2009. Probační a mediační služba České Republiky.
- 32) ŘÍHA, J. Ještě k nepřičetnosti podle ZSVM. *Trestněprávní revue*. 2006, roč. 5, č. 10, s. 293-299.
- 33) SOTOLÁŘ, A. K ochraně soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 4, s. 128-130.
- 34) SOTOLÁŘ, A. Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 6, s. 169-182.
- 35) SOTOLÁŘ, A. Ochrana soukromí mladistvých a dětí v řízení podle ZSVM - 1. Část. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 7, s. 237-244.
- 36) SOTOLÁŘ, A. Ochrana soukromí mladistvých a dětí v řízení podle ZSVM - 2. Část. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 8, s. 283-287.
- 37) *Statistika PMS ČR 2009*. Probační a mediační služba České Republiky.
- 38) ŠÁMAL, P.; VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A.; HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 1227. ISBN 978-80-7179-375-5
- 39) VANDUCHOVÁ, M. Poslední novely trestního zákona z hlediska trestání mladistvých. In MUSIL, J; VANDUCHOVÁ, M. *Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia s.r.o., 1998. s. 358. ISBN 80-85963-68-X

Summary of the Thesis

“Problems in Juvenile Criminal Justice“

The thesis is dedicated to the juvenile criminal justice issues in the Czech Republic. The work is divided into three parts.

The first part includes a historical view of the punishment of minors and the situation before the adoption of Act No. 218/2003 Coll. It then focuses on the complex legislative process of adopting the juvenile justice act and the reasons leading to its adoption. The largest space is devoted to individual amendments. The aim was to acquaint the reader with the development of the legislation with particular focus on the latest amendment introduced by Act No. 41/2009 Coll. which it has not been possible to pay attention to as appropriate in university theses so far.

The second part describes the basic principles of juvenile criminal justice which are important for the understanding of the meaning of the Act. A study of basic principles can assist in drawing attention to controversial issues, or perhaps also assist in resolving them. At the same time, this part tries to highlight the ideological coherence of the whole Act which is reflected in its individual institutes.

The third part is divided into four subparts by individual selected institutes of the Act. What is analyzed in detail are issues of the protection of minors' privacy, the question of the changed local jurisdiction of the juvenile court (to which, more than professional literature, everyday judicial practice is devoted), the withdrawal from the criminal prosecution and the institute of arrest which constitutes a material intervention in the freedom of minors.

In the conclusion, some problematic issues are highlighted that will require attention in the future.

The aim of the work is not to exhaustively describe the entire juvenile criminal justice system with all its differences from the general legislation. The thesis rather selectively draws attention to controversial issues that are partly addressed by the professional literature and partly must be addressed by judicial practice by the means of the case law. Its aim is to provoke reflection of everyday problems ensuing from the application of the Act in practice and, in some cases, it proposes their solutions.

Klíčová slova - Keywords:

trestní soudnictví nad mládeží - juvenile criminal justice

mladiství - minors

základní zásady - basic principles